

TÜRKİYE'DE VERGİ SİSTEMİNİN YENİDEN YAPILANDIRILMASINDA MUHTEMEL FAYDA VE MALİYETLERİYLE VEDOP PROJESİ VE E-MALİYE UYGULAMALARI

Yrd. Doç. Dr. Engin HEPAKSAZ¹

1. GİRİŞ

Günümüzde bilgi iletişim teknolojilerinin daha yoğun olarak kullanılması ve internet kullanımının önemli ölçüde yaygınlaşması birey ve işletmelerin bilgiye daha kolay ulaşımını sağlarken, aynı zamanda aralarındaki elektronik iletişim ve bilgi paylaşımını da önemli ölçüde arttırmış bulunmaktadır. Diğer taraftan kamu hizmetlerinin elektronik ortama taşınması isteği de, elektronik devlet (e-devlet) denilen kavramı ortaya çıkarmıştır. E-devlet uygulamaları birey ve işletmeler açısından, kaliteli kamu hizmeti alma, zaman ve maliyet tasarrufu sağlarken, devlet açısından ise daha hızlı, etkin, ekonomik, verimli, şeffaf, fayda artırıcı-maliyet azaltıcı kamu hizmeti sunumuna imkan tanıma potansiyelini gündeme getirmiştir.

Bilgi ve iletişim teknolojileri ile internetteki gelişime bağlı olarak bilgiye ulaşma ve bilgi paylaşımı önemli ölçüde hızlanmış, hizmet alım ve sunumu zaman ve mekan sınırlamasından bağımsız hale gelmiş, birey ve kurumların hem kendi aralarında hem de devlet ile olan işlemlerinde elektronik uygulamalar yoğunluk kazanmıştır. Her ne kadar başlangıç ve gelişimi dünya ülkeleri içerisinde farklılık gösterse de, esas itibarıyla 1990'lı yıllardan itibaren gelişim göstermeye başlayan e-devlet uygulamalarının, Türkiye'de de gelişim çabaları dikkati çekmektedir. Özellikle 2000'li yıllardan itibaren maliye alanındaki elektronik uygulamalar (Maliye Bakanlığı; Gümrük ve Ticaret Bakanlığı; Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı; Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı; Sosyal Güvenlik Kurumu, Yerel Yönetimler vb. kurumların önderliğinde), e-devlet uygulamaları içerisinde önemli bir ivme kazanmıştır.

Türkiye'de e-devlet uygulamaları alanında başlıca şu projeler öne çıkmıştır; Merkezi Nüfus İdaresi Sistemi (MERNİS), Kimlik Paylaşım Sistemi (KPS); Maliye alanında Vergi Daireleri Otomasyonu Projesi (VEDOP), e-Bütçe, Saymanlık Otomasyon Sistemi (Say2000i); Sosyal güvenlik alanında e-Bildirge; Gümrük ve dış ticaret alanında Gümrük İdaresinin Modernizasyonu Projesi (GİMOP), Bilgisayarlı Gümrük Etkinlikleri (BILGE), Gümrük Veri Ambarı Sistemi (GÜVAS), Gümrük Kapıları Güvenlik Sistemleri (GÜMBİS); Yerel yönetimler alanında YerelBilgi ve YerelNet Projeleri; Yargı alanında Ulusal Yargı Ağı Projesi (UYAP); Güvenlik alanında Polis Bilgi Ağı (POLNET); Sağlık alanında Ulusal Sağlık Bilgi Sistemi (USBS).

Türkiye'de maliye alanındaki en önemli projelerden birisi de, Maliye Bakanlığı tarafından yürütülen VEDOP Projesidir. Proje ile vergi dairesi işlemlerinin tümünün bilgisayarlarla ve elektronik ortamda gerçekleştirilmesi, iş yükünün azaltılması, etkinlik ve verimliliğin artırılması, mükelleflere daha kaliteli, ucuz ve hızlı hizmet sunulması, vergi yükünün daha adaletli bir şekilde dağıtılmasının sağlanması amaçlanmıştır. Bu kapsamda pilot uygulamanın başarılı olmasının ardından, 1998 yılında başlatılan ve iki yıl içerisinde tamamlanan VEDOP-1 Projesi sayesinde evrak kaydının yapılmasından başlayarak, tahakkuk, tahsilat, borç sorgulaması, muhasebe, haciz gibi vergi dairesinin iş akışı içerisinde yer alan işlemlerin elektronik ortamda gerçekleştirilmesi amaçlanmıştır.

İlk adım olarak vergi dairesi ve defterdarlıkların otomasyona alınma işlemleri başlatılmıştır. Diğer taraftan, GGM'nin (GIB) web adresinin açılması ve "İnternet Vergi Dairesi"nin (İVD) bu portal içerisinden hizmet vermeye başlaması sözkonusu olmuştur. 2001 yılında "Elektronik Banka Tahsilatı İşleme Sistemi" (EBTİS) devreye sokulmuş, diğer taraftan 2001-2002 yılları arasında sistem güncelleştirme faaliyetine girişilmiştir (Atuğ, 2008: 5). 2004 yılında başlatılan VEDOP-2 projesi ile daha etkin ve daha iyi hizmet veren bir gelir idaresinin oluşturulması amaçlanmıştır. Proje kapsamında otomasyonlu vergi dairesi sayısının artırılması, "Türkiye Vergi Dairesi, Denetim Otomasyonu" (VDO), "Veri Ambarı" (VERİA)'nın oluşturulması, diğer kurum ve kuruluşlarla veri paylaşımına imkan veren altyapının oluşturulması çalışmalarına başlanmıştır. Diğer taraftan Proje kapsamında geliştirilen ve 1 Ekim 2004 tarihinden itibaren uygulanmaya başlanan "E-Beyanname" uygulaması ile de vatandaşların vergi beyanmelerini internet üzerinden verebilmeleri mümkün hale gelmiştir. VEDOP-2 Projesi ile birlikte EBTİS uygulaması daha da geliştirilmiş ve 2005 yılında vergi tahakkuk bilgileri yetkili bankalara açılarak doğrudan e-tahsilat uygulaması başlatılmıştır. Yine Proje kapsamında 2005 yılında Vergi Denetmenleri Otomasyon Sistemi (VEDOS) tüm illere kadar yaygınlaştırılmıştır. Diğer taraftan VEDOP-1 Projesi kapsamında otomasyona alınan vergi dairesi ve defterdarlıklara ilave olarak VEDOP-2 Projesi sayesinde 579 gelir idaresi birimi daha otomasyon kapsamına girmiştir.

2007 yılında başlatılan VEDOP-3 Projesi ile de Gelir İdaresi'nin daha etkin ve mükelleflere daha iyi hizmet veren bir yapıya kavuşturulması çalışmalarına devam edilmiştir. Bu kapsamda "e-VDO" uygulamasının yaygınlaştırılması, tüm gelir idaresi birimlerinin otomasyon kapsamına alınması ve mevcut yapının bu kapsamda güçlendirmesi hedeflenmiştir. VEDOP Projesi kapsamında uygulamaya sokulan veya uygulanma aşamasında olan bileşenlerin çoğu VEDOP-3 Projesi dönemine rast gelmektedir (e-haciz, e-fatura, e-defter, e-tebliğ, e-vergi levhası, e-arşiv, Özelge Otomasyon Sistemi, Elektronik Ortamda Mükellef Bilgileri Bildirimi Uygulaması, Önceden Hazırlanmış Kira Beyanname Sistemi, çeşitli risk analiz projeleri vb.).

¹ Yrd. Doç. Dr., Uşak Üniversitesi İ.İ.B.F. Maliye Bölümü Mali Hukuk Anabilim Dalı Öğretim Üyesi, engin.hepaksez@usak.edu.tr

Bu çalışmada VEDOP Projesinin, özellikle e-maliye uygulamaları ağırlıklı olan şu bileşenlerine yer verilmeye çalışılmıştır; 1-) İnternet Vergi Dairesi (İVD), 2-) Elektronik Beyanname (E-Beyanname), 3-) Vergi Dairesi Otomasyonu (VDO ve e-VDO), 4-) Veri Ambarı (VERİA), 5-) Elektronik Banka Tahsilatı İşleme Sistemi (EBTİS), 6-) Denetim Bilgi Sistemi (VEDOS), 7-) Elektronik Haciz (e-Haciz), 8-) Elektronik Fatura (e-Fatura), 9-) Elektronik Defter (e-Defter), 10-) Elektronik Tebliğ (e-Tebliğ), 11-) Elektronik Vergi Levhası (e-Vergi Levhası), 12-) Özelge Otomasyon Sistemi (ÖOS), 13-) Elektronik Ortamda Mükellef Bilgileri Bildirimi Uygulaması, 14-) Önceden Hazırlanmış Kira Beyanname Sistemi, 15-) Çeşitli risk analiz projeleri.

Kuşkusuz yukarıda VEDOP Projesi kapsamında sayılan e-maliye uygulamalarının geneli düşünüldüğünde Türk Vergi Sistemi ve Vergi Hukuku üzerinde gerek mevzuat ve gerekse de uygulama yönüyle önemli değişiklik veya yenilikler getirdiği/getireceği görülmektedir. Sözkonusu uygulamaların önemli bir kısmı uygulamaya girmiş, bir kısmı uygulamaya girmekle birlikte sonuçları henüz belirmeye başlamış, bazıları ise henüz uygulama aşamasındaki projeler olarak değerlendirilebilir. Dolayısıyla sözkonusu uygulamaların sonuçlarını önümüzdeki dönemlerde daha net olarak izlemek mümkün hale gelebilecektir. Bu kapsamda bu çalışmanın amacı, e-devlet uygulamaları kapsamında yer alan VEDOP projesi ve e-maliye uygulamalarını, gelişim süreci ve gelinen nokta açısından incelemek, gerek kullanıcılar ve gerekse de devlet açısından muhtemel fayda ve maliyetlerini Türkiye'de vergi sisteminin yeniden yapılandırılması bağlamında değerlendirmek üzerinde yoğunlaşmaktadır.

2. VERGİ DAİRESİ OTOMASYON PROJESİ (VEDOP)

Maliye Bakanlığı GGM'de (GİB) ilk otomasyon çalışmaları 1975 yılının Kasım ayında Ankara Yeğenbey Vergi Dairesi'nde başlamıştır. 1985 yılında ise yeni sistemler satın alınarak yeniden geliştirilen otomasyon uygulamaları Ankara Polatlı Vergi Dairesi'nden başlayarak yaygınlaştırılmaya başlanmıştır. Bunu izleyen süreçte İstanbul Nakil Vasıtaları Vergi Dairesi ile başlatılan "Motorlu Taşıtlar Otomasyon Projesi" (MOTOP) 1996 yılından sonra sadece nakil vasıtaları işlemleri ile uğraşan 17 vergi dairesine daha yaygınlaştırılmıştır (Öz, 2004: 14).

İlk kez 1998 yılında uygulanmaya başlanılan VEDOP projesi, "bilgisayar teknolojisi olanaklarıyla vergi dairesi fonksiyonlarının tümünü içine alan bir bilgi işlem uygulamasının vergi dairelerine yaygınlaştırılması ile bölge ve merkez network yapısının kurulması" olarak tanımlanmıştır. VEDOP projesi ile vergi dairesi çalışmalarında etkinlik ve verimliliğin artırılmasına ve bilgisayar ortamında toplanan bilgilerden sağlıklı bir karar destek ve yönetim bilgi sisteminin oluşturulmasına yönelik tüm vergi dairesi işlemlerinin bilişim teknolojileri ile otomasyona geçirilmesi hedeflenmiştir (GİB 2012 Yılı PP, 2012: 26).

VEDOP Projesi kapsamında yer alan "İnternet Vergi Dairesi" (İVD) uygulamasının 2003 yılında her yıl verilen "Computerworld Honors 21. Yüzyıl Başarı Ödülleri"nin bir kategorisi olan "Devlet ve Kar Amacı Gütmeyen Organizasyonlar" dalında birincilik ödülü ile TÜSİAD tarafından "Cebit-Eurasia 2002- Bilişim" etkinlikleri çerçevesinde verilen "E-Türkiye İçin E-Devlet Ödülleri" kapsamında "Devletten Bireye" kategorisinde büyük ödülü kazanması, VEDOP projesinin başarısını ortaya koymaktadır (Yaranlı, 2002).

VEDOP Projesi kapsamında belirlenen amaçlar çerçevesinde pilot projenin başarılı olmasının ardından 1998 yılında VEDOP-1 başlatılmış ve önemli bazı projelerin temelleri bu aşamada atılmıştır. 2004 yılında, daha etkin ve mükelleflerine daha iyi hizmet veren bir Gelir İdaresi oluşturma çalışmalarının devamı olarak projenin ikinci aşaması olan VEDOP-2 projesi başlatılmış ve tamamlanmıştır (Yavaş, 2005). 2007 yılında ise VEDOP-3 başlatılmış ve birçok e-maliye uygulaması bu proje ile gündeme alınmış, bazıları tamamlanarak uygulamaya konulmuş, bazıları ise uygulama aşamasına kadar getirilmiştir (Uğur ve Çütçü, 2009: 11).

2.1. VEDOP-1

VEDOP-1 Projesi Maliye Bakanlığı GGM (GİB) tarafından kurum çalışanlarına yönelik olarak hazırlanmış ve 25.11.1998 tarihinde 22 il merkezinde ve 155 vergi dairesi ile 5 Defterdarlıkta uygulamaya geçirilmiştir (Alptürk, 2005). VEDOP-1 Projesi sayesinde otomasyona bağlanan vergi dairesi ve defterdarlıklarda evrak girişinden başlayarak, tahakkuk, tahsilat, borç sorgulaması, muhasebe ve haciz işlemleri gibi vergi dairesinin yapması gereken tüm işlemlerin bilgisayar ortamında gerçekleştirilmesi, böylece iş yükünün azaltılması, etkinlik ve verimliliğin ise artırılması amaçlanmıştır (Ay, 2006, 69).

Otomasyon çalışmaları kapsamında 1999 yılı Mart ayında GGM'nin (www.gelirler.gov.tr) (halihazırda www.gib.gov.tr) web sayfası hizmete açılmıştır. Sitede başlangıçta kuruma ait genel bilgiler yer almıştır. Bu bilgiler GGM merkez ve yerel birimlerinin adres ve telefon bilgileri, vergi istatistikleri, vergi takvimi, beyanname düzenleme rehberi, özgelgeler ve 1949 yılından bu yana yayımlanan tebliğleri de içeren vergi mevzuatının yayımlanmasıdır (Öz, 2004: 14).

İzleyen süreçte 1999 yılında GGM'nin (şimdiki adıyla Gelir İdaresi Başkanlığı-GİB) web sayfası içerisinde ayrı bir link açılarak ilk "İnternet Vergi Dairesi" (İVD) uygulaması başlatılmıştır. 2001 yılında başlatılan "Elektronik Banka Tahsilatı İşleme Sistemi" (EBTİS) de VEDOP-1 aşamasının önemli uygulamalarından birisini teşkil etmiştir.

2.2. VEDOP-2

2004 yılında başlatılan bir projedir. Proje kapsamında tüm vergi dairelerinin "Türkiye Vergi Dairesi Otomasyonu" (VDO) kapsamına alınması; kayıtdışı ekonominin önlenmesi amacıyla "Veri Ambarı" (VERIA)'nın oluşturulması; beyannamelerin internet üzerinden gönderilmesi (E-Beyanname); "Vergi Denetmenleri Otomasyon Sistemi" (VEDOS)'nin kurulması ve yaygınlaştırılması; EBTİS sayesinde bankalar aracılığıyla tahsilatın yaygınlaştırılarak doğrudan e-tahsilat uygulamasına geçilmesi sağlanmıştır (Alptürk, 2005).

VEDOP-2 Projesi kapsamında GİB tarafından VEDOP-1 çerçevesinde otomasyona geçirilen Vergi Dairesi ve Defterdarlıklara ilaveten, otomasyona geçmemiş bulunan 81 ildeki 125 Vergi Dairesi, Takdir Komisyonu Başkanlıkları, Defterdarlığa bağlı Vergi Denetmenleri Birim Başkanlıkları ve Gelir Müdürlükleriyle, Ankara Vergi istihbarat Merkezi, 6 ildeki Bölge Müdürlükleri ve Bölge Müdürlüklerine bağlı illerdeki Vergi Denetmenleri Birim Başkanlıkları da dahil olmak üzere 579 gelir idaresi birimi otomasyon kapsamına dahil edilmiştir (GİB FR 2006:57; Uğur ve Çütçü, 2009:13).

2.3. VEDOP-3

VEDOP-3 Projesi, 2007 yılı sonunda uygulamaya geçmiştir. VEDOP-3 Projesinin en önemli uygulamaları arasında mevcut uygulamaların iş sürekliliği için yeniden düzenlenmesi, etkin bir Karar Destek Sistemi, Doküman Yönetimi ve İş Akış Sistemi (DYIAS), Web Servisi Yönetim Sistemi, e-Tahsilat ve Hazır Borç Sistemi, Otomatik Arşivleme Sistemi, İnternet Vergi Dairesinin yeniden oluşturulması, geliştirilmiş Log Kayıtları Yönetim Sistemi, e-Fatura alt yapısının oluşturulması bulunmaktadır (Bulut ve Çalışkan, 2009: 23).

VEDOP-3 Projesinin temel amaçları şu noktalar etrafında toplanmıştır (Gerçek, 2010: 78); (i) e-VDO uygulamasının Türkiye çapında yaygınlaştırılması, (ii) Merkezi sistemlerde iş sürekliliği ve felaketten kurtarma sisteminin kurulması, (iii) VEDOP-1 donanımlarının yenilenmesi, (iv) VEDOP-2 işletim sistemlerinin yükseltilmesi, (v) 585 Mal Müdürlüğü ile 61 Takdir Komisyonu'nun otomasyon kapsamına alınması, (vi) Sistem güvenliğinin artırılması.

Kesin kabul tarihi 08.05.2009 olan Proje kapsamında e-VDO uygulamalarının 301 vergi dairesi ile 585 Malmüdürlüğü'ne yaygınlaştırılması, Takdir Komisyonlarının otomasyon kapsamına alınması, Vergi Dairesi Başkanlıkları, Nakil Vasıtaları Vergi Daireleri, Süreksiz Vergi Daireleri ve Defterdarlık Gelir Müdürlükleri'nin ilave donanım taleplerinin karşılanması, GİB ek hizmet binasında kurulu bulunan bilişim sistemleri ve alt yapının yukarıda bahsedilen yaygınlaşmalara paralel olarak güçlendirilmesi, sistem odasının iş sürekliliğini sağlayacak şekilde yapılandırılması, Ankara'da oluşabilecek doğal felaket durumunda sınırlı sayıda kullanıcının sınırlı sayıda uygulamayı çalıştırmasına imkan verecek ve GİB'in otomasyon projeleri çerçevesinde oluşan bilgilerin bir yedeğinin tutulacağı bir "Felaket Durum Merkezi"nin Konya İli'nde kurulmasına yönelik mal ve hizmetlerin temini ihalesi 24.05.2007 tarihinde yapılmış ve 16.07.2007 tarihinde yapılacak bu işler için 99 milyon Dolar üzerinden sözleşme imzalanmıştır (GİB, 2009: 22; Çetin, 2010: 83).

Siemens firması tarafından gerçekleştirilen VEDOP-3 Projesi 2 yılda tamamlanmıştır. Projeye birlikte "e-imza" uygulamasının da devreye girmesiyle birlikte, tüm işlemlerin internet üzerinden web tabanlı ve on-line sistem üzerinden çalışması yönünde önemli bir adım atılmıştır. VEDOP-3 çerçevesinde "Türkiye Vergi Dairesi" uygulamasının tamamlanmasıyla mükelleflerin kayıtlı olduğu vergi daireleri dışındaki vergi dairelerinden de hizmet alabilmeleri sağlanmıştır (Uğur ve Çütçü, 2009: 13).

Kuşkusuz Türkiye'de büyük ölçüde VEDOP Projeleri ile uygulamaya konulan e-maliye uygulamaları uzun bir süreci kapsamıştır. Uygulamaya konulan projelerin yanısıra, pilot uygulaması devam eden veya uygulamaya geçmeyi bekleyen projeler bulunmaktadır. Dolayısıyla e-maliye uygulamalarını bu kapsamda bilgi iletişim teknolojilerindeki gelişime bağlı dinamik bir süreç olarak düşünmek daha doğru olur. Aşağıda konunun genel çerçevesinin çizilmesi açısından Türkiye'de e-maliye uygulamalarının gelişim süreci konusunda bilgi verilmeye çalışılmıştır.

Tablo 1: Türkiye'de E-Maliye Uygulamalarının Gelişim Süreci (2000 Yılı Öncesi)

TARİH/SAYI	YAPILAN DÜZENLEME/BAŞLATILAN UYGULAMA
1975	Ankara Yeğenbey Vergi Dairesi'nde ilk otomasyon çalışmalarının başlatılması
1985	Ankara Polatlı Vergi Dairesi'nden başlanarak otomasyon uygulamalarının yaygınlaştırılması
1996	MOTOP'un (Motorlu Taşıtlar Otomasyon Projesi) İstanbul Nakil Vasıtaları Vergi Dairesinin yanı sıra 17 vergi dairesine daha yaygınlaştırılması
1998	VEDOP I Projesi'nin başlatılması
25.11.1998	VEDOP-1 Projesi kapsamında 155 vergi dairesi ile 5 Defterdarlığın otomasyona bağlanması
1999	GGM internet sitesinin hizmet vermeye başlaması (www.gelirler.gov.tr)
1999	İnternet Vergi Dairesi (İVD) uygulamasının başlatılması
01.09.1999	İVD Kapsamında MTV mükelleflerinden başlanarak, mükelleflerin vergi dairesinde mevcut kimlik ve vergi bilgilerine ulaşabilmelerinin sağlanması

27. TÜRKİYE MALİYE SEMPOZYUMU

TÜRKİYE'DE VERGİ SİSTEMİNİN YENİDEN YAPILANDIRILMASINDA MUHTEMEL FAYDA VE MALİYETLERİYLE VEDOP PROJESİ VE E-MALİYE UYGULAMALARI

Tablo 2: Türkiye'de E-Maliye Uygulamalarının Gelişim Süreci (2000-2005 Yılları Arası)

01.01.2000	<i>İVD</i> Kapsamında mükellef beyanlarıyla ilgili; tahakkuk, ödeme, borç, gecikme zammı, yurtdışı çıkış yasağı bilgilerinin sorgulanabilir hale gelmesi
01.09.2000	<i>İVD</i> Kapsamına kurumlar vergisi mükelleflerinin dahil edilmesi
01.09.2001	<i>İVD</i> Kapsamına gelir vergisi mükelleflerinin dahil edilmesi
30.12.2001	<i>Elektronik Defter, Elektronik Belge ve Elektronik Kayıt</i> tanımlamalarının getirilmesi (24626 RG) (VUK'nın Mük. 242/2. maddesinde 4731 Sayılı Kanunun 4-E maddesiyle yapılan düzenleme) ¹⁷
30.01.2003	ÖTV mükelleflerinin (I), (II) ve (IV) No'lu bildirimlerinin İVD üzerinden gönderimine başlanması (25009 RG) (ÖTV 3 Seri Nolu GT)
04.12.2003	E-Dönüşüm Türkiye Projesi'nin (eDTr) 2003-2004 KDEP'nin yürürlüğe girmesi (2003/48 (25306 RG) Sayılı Başbakanlık Genelgesi ¹⁸ ile)
2004	VEDOP II Projesi'nin başlatılması
23.01.2004	5070 Sayılı <i>Elektronik İmza Kanunu</i> 'nun kabulü (25355 RG)
23.01.2004	<i>Güvenli Elektronik İmza</i> ile ilgili düzenleme (818 Sayılı Borçlar Kanunu'nda ¹⁹ 5070 Sayılı Kanunun 22. maddesi ile yapılan düzenleme)
23.01.2004	<i>Güvenli Elektronik İmza</i> ile ilgili düzenleme (1086 Sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nda ²⁰ (25355 RG) 5070 Sayılı Kanunun 23. maddesi ile yapılan düzenleme)
31.07.2004	<i>E-Beyanname</i> uygulamasına ilişkin yasal düzenleme (VUK'nın 28. maddesine 5228 Sayılı Kanunun 3. maddesi ile eklenen fıkra) ²¹
31.07.2004	<i>E-Beyanname</i> konusunda Maliye Bakanlığı'nın yetkilendirilmesi (VUK'nın 257/4. maddesine 5228 (25539 RG) Sayılı Kanunun 8. Maddesi ile eklenen fıkra) ²²
30.09.2004	<i>E-Beyanname</i> üzerinden elektronik ortamda <i>ihtiyari</i> olarak beyanname gönderimine başlanılmasına (25599 RG) ilişkin 340 Nolu VUK GT ²³ nin yayımlanması
Ocak-2005	DPT tarafından " <i>eDTr Projesi KDEP 4 Nolu Değerlendirme Raporu</i> " ²⁴ nun yayımlanması
03.03.2005	<i>E-Beyanname</i> üzerinden elektronik ortamda <i>zorunlu</i> olarak beyanname gönderimine başlanılmasına (25744 RG) ilişkin 346 Nolu VUK GT ²⁵ nin yayımlanması
21.07.2005	<i>Kanuni süresi geçtikten sonra kendiliğinden veya pişmanlık talepli</i> olarak verilen beyannamelerin elektronik ortamda verilmesine ilişkin düzenleme (VUK'nın 257/3. maddesinde ²⁶ 5398 Sayılı Kanunun 23/a. maddesi ile yapılan değişiklik)
21.07.2005	Elektronik ortamda beyanname verilmesi mecburiyetine uyulmaması halinde kesilmesi gereken <i>öze usulsüzlük cezasına</i> ilişkin düzenlemeler (VUK'un Mükerrer 355. maddesinde ²⁷ 5398 Sayılı Kanunun 23. maddesi ile yapılan değişiklik)
13.10.2005	Beyannamelerin kanuni süresinden sonra verilmesi ve ceza uygulamasına ilişkin olarak VUK 351 Nolu GT'nin ²⁸ yayımlanması

Tablo 3: Türkiye'de E-Maliye Uygulamalarının Gelişim Süreci (2006-2009 Yılları Arası)

02.03.2006	2005 yılında elde edilen kazançlara ilişkin elektronik ortamda verilmesi gereken <i>beyanname</i> (26096 RG) <i>hadlerine</i> ilişkin VUK 357 Nolu GT'nin ²⁹ yayımlanması
08.04.2006	<i>E-Haciz</i> düzenlemesine ilişkin hukuki düzenleme (6183 Sayılı AATUHK'nun 79. maddesinde ³⁰ 5479 sayılı Kanunun 5. maddesi ile yapılan değişiklik)
Temmuz-2006	"Bilgi Toplamı Stratejisi 2006-2010 Eylem Planı"nda " <i>Elektronik Fatura ve Defter Uygulaması</i> " başlıklı 64 Nolu Eylem yer verilmesi
11.07.2006	<i>Elektronik Defter, Kayıt ve Belgelerin</i> tutulmasına ilişkin 361 Nolu VUK GT ³¹ nin yayımlanması (26225 RG)
2007	VEDOP-3 Projesinin başlatılması
30.01.2007	<i>E-Haciz</i> uygulamasına ilişkin olarak 440 Nolu Tahsilat GT'nin yayımlanması (26419 RG)
01.02.2007	<i>İstanbul Büyük Mükellefler Vergi Dairesi Başkanlığı</i> mükelleflerinin, tüm vergi beyannamelerini elektronik ortamda gönderme zorunluluğu getirilmesine ilişkin VUK 367 Nolu GT'nin ³² yayımlanması (26421 RG)
01.03.2007	<i>Düzeltilme</i> beyannamelerinin elektronik ortamda verilmesine ilişkin VUK 368 Nolu GT'nin ³³ yayımlanması (26449 RG)
28.06.2007	VUK 373 Nolu GT'nin yayımlanması (26566 RG)
30.06.2007	<i>E-Haciz</i> uygulamasına ilişkin 1 Nolu Tahsilat GT'nin yayımlanması (26568 RG)
18.10.2007	VUK 376 Nolu GT'nin yayımlanması (26674 RG)
06.02.2008	<i>Ba ve Bs Formları</i> 'nın aylık olarak gönderim zorunluluğu getirilmesine ilişkin 381 Nolu VUK GT'nin yayımlanması (26779 RG)
06.06.2008	Maliye Bakanlığı'nın <i>elektronik defter, belge ve kayıtlar</i> konusunda yetkisinin yeniden düzenlenmesi (VUK Mükerrer 242/2-5. maddesinde 5766 sayılı kanunun 17. maddesiyle yapılan düzenleme) ³⁴ (26898 M.RG)

27. TÜRKİYE MALİYE SEMPOZYUMU

TÜRKİYE'DE VERGİ SİSTEMİNİN YENİDEN YAPILANDIRILMASINDA MUHTEMEL FAYDA VE MALİYETLERİYLE VEDOP PROJESİ VE E-MALİYE UYGULAMALARI

Tablo 4: Türkiye'de E-Maliye Uygulamalarının Gelişim Süreci (2010 Yılı ve Sonrası)

05.03.2010 (27512 RG)	<i>E-fatura ve Mali Mühür</i> uygulamasına ilişkin olarak 397 Nolu GT ¹⁶ 'nin yayımlanması
01.08.2010 (27659 RG)	<i>Elektronik Ortamda Tebliğ</i> uygulamasının başlatılması (6009 Sayılı Kanununun 7. Maddesi ile VUK'na 107/A maddesinin eklenmesi) ¹⁷
19.01.2011 (27820 RG)	Elektronik Tebliğ konusunda yapılan düzenlemeler (7201 Sayılı Kanunla ¹⁸ 6099 sayılı Kanunla yapılan değişiklikler)
04.02.2011 (27836 RG)	<i>Güvenli Elektronik İmza</i> ile ilgili düzenleme (6098 Sayılı Yeni Türk Borçlar Kanunu'nun 15. maddesinde yer verilen hüküm)
25.02.2011 (27857 M.RG)	<i>Vergi levhasını</i> asma zorunluluğunun kaldırılmasına ilişkin düzenleme (VUK 5/4. maddesinde 6111 Sayılı Kanunla yapılan düzenleme)
13.12.2011 (28141 RG)	1 Sıra Nolu <i>E-defter</i> GT'nin yayımlanması
20.01.2012 (28179 RG)	<i>Mükellef Bilgileri Bildiriminin</i> elektronik ortamda verilme zorunluluğuna ilişkin 413 Sıra Nolu VUK GT'nin yayımlanması
18.02.2012 (28208 RG)	<i>Önceden Hazırlanmış Kira Beyanname Sistemine</i> ilişkin 414 Nolu VUK GT'nin yayımlanması

Kaynak: Tablo 1- Tablo 4 verileri ilgili mevzuat hükümlerinden yararlanılarak tarafımızca hazırlanmıştır.

²VUK Mükerrer Madde 242/2: "Elektronik Ortamdaki Kayıtlar ve Elektronik Cihazla Belge Düzenleme"

"Elektronik Defter, şekil hükümlerinden bağımsız olarak bu Kanuna göre tutulması zorunlu olan defterlerde yer alması gereken bilgileri kapsayan elektronik kayıtlar bütünüdür. Elektronik Belge, şekil hükümlerinden bağımsız olarak bu Kanuna göre düzenlenmesi zorunlu olan belgelerde yer alan bilgileri içeren elektronik kayıtlar bütünüdür. Elektronik Kayıt, elektronik ortamda tutulan ve elektronik defter ve belgeleri oluşturan, elektronik yöntemlerle erişimi ve işlenmesi mümkün olan en küçük bilgi ögesini ifade eder.

³eDTr 2003-2004 KDEP'nin e-devlet uygulamaları açısından çok önemli bir yönü bulunmaktadır. O da, Eylem Planının ilk maddesinde yer verilen, bütün kamu kurum ve kuruluşlarının, üniversitelerin ve sivil toplum kuruluşlarının birlikte çalışması, bütün bu kesimlerin ortak bir çalışmayla 2004 yılı içinde bir Bilgi Toplumu Stratejisi oluşturmalarının planlanmış olmasıdır. KDEP'de, e-maliye alanına da değinilmiş ve vergilerin, tahakkuk ve ödemelerinin elektronik ortamda yapılması hedeflenmiştir. Bu sayede mükelleflere ve vergi idaresine kolaylık sağlamak amacıyla, mükelleflerin vergi beyanlarını, tahakkuklarını ve ödemelerini internet üzerinden yapabilmeli öngörülmüştür. Nitekim, KDEP'nin ardından yayımlanan 340 seri nolu VUK GT ile, vergi beyannamelerinin elektronik ortamda gönderilmesi imkanı getirilmiştir (Erdem, 2004: 100).

⁴818 Sayılı Borçlar Kanunu Madde 14: "İmza"; ".....güvenli elektronik imza elle atılan imza ile aynı ispat gücünü haizdir."

⁵HUMK Madde 295/A: "Usulüne göre güvenli elektronik imza ile oluşturulan elektronik veriler senet hükmündedir. Bu veriler aksi ispat edilinceye kadar kesin delil sayılırlar"

⁶VUK Madde 28: "Vergi Beyannamesinin Postayla veya Elektronik Ortamda Gönderilmesi"

"Beyannamenin elektronik ortamda gönderilmesi halinde tahakkuk fişi elektronik ortamda düzenlenir ve mükellef veya elektronik ortamda beyanname gönderme yetkisi verilmiş gerçek veya tüzel kişiye elektronik ortamda iletilir. Bu ileti, tahakkuk fişinin mükellefe tebliği yerine geçer. Bu maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar Maliye Bakanlığı tarafından tespit olunur"

⁷VUK Mük. Madde 257: "Yetki": Maliye Bakanlığı; Bu Kanununun 149. maddesine göre devamlı bilgi vermek zorunda olanlardan istenilen bilgiler ile vergi beyannameleri ve bildirimlerin, şifre, elektronik imza veya diğer güvenli araçları konulmak suretiyle internet de dahil olmak üzere her türlü elektronik bilgi iletişim araç ve ortamında verilmesi, beyanname ve bildirimlerin yetki verilmiş gerçek veya tüzel kişiler aracılığıyla gönderilmesi hususlarında izin vermeye veya zorunluluk getirmeye, beyanname, bildirim ve bilgilerin aktarımında yapılacak format ve standartlar ile uygulamaya ilişkin usul ve esasları tespit etmeye, bu zorunluluğu beyanname, bildirim veya bilgi çeşitleri, mükellef grupları ve faaliyet konuları itibarıyla ayrı ayrı uygulamaya, kanuni süresinden sonra kendiliğinden veya pişmanlık talepli olarak verilen beyannameler üzerine düzenlenen tahakkuk fişi ve/veya ihbarnameleri mükellefe, vergi sorumlusuna veya bunların elektronik ortamda beyanname gönderme yetkisi verdiği gerçek veya tüzel kişiye elektronik ortamda tebliğ etmeye ve buna ilişkin usul ve esasları belirlemeye yetkilidir.

⁸340 Nolu VUK GT ile; Eylül 2004 dönemine ait olup 01.10.2004 tarihinden itibaren verilmesi gereken aşağıdaki beyannamelerin ihtiyari olarak elektronik ortamda gönderilmesine imkan tanınmıştır (Erdem, 2006: 90): (i) KDV Beyannameleri (1 ve 2 nolu), (ii) ÖTV Beyannamesi (Za beyannamesi hariç), (iii) Muhtasar Beyanname, (iv) Damga Vergisi Beyannamesi, (v) BSMV Beyannamesi, (vi) ÖV Beyannamesi, (vii) ŞOV Beyannamesi. 340 nolu VUK GT'de ifade edildiği üzere yıllık gelir ve kurumlar vergisi beyannamelerinin 01.01.2005 tarihinden itibaren elektronik ortamda gönderilmesi uygulamasının başlatılması öngörülmüştür (Keskin, 2008:117).

340 Nolu Tebliğ ile; (i) Sadece tam otomasyona geçmiş vergi dairelerine internet ortamında beyanname verilebileceği, (ii) Uygulamanın başlangıç aşamasında sadece cari döneme ait beyannamelerin elektronik ortamda gönderilebileceği, (iii) Kanuni verilme süresi geçmiş bulunan beyannameler ile düzeltme ve pişmanlık talebi içeren beyannamelerin bağlı bulunulan vergi dairelerine kağıt ortamında verilmeye devam edileceği, hüküm altına alınmıştır. Görüldüğü üzere beyanname uygulamasının ilk zamanlarında, yukarıda sayılan beyannamelerin elektronik ortamda gönderilmeleri ihtiyari olmuş ve kanuni verilme süreleri geçtikten sonra elektronik ortamda gönderime izin verilmemiştir. Bu ihtiyarlık nedeniyle uygulamanın başlangıcında herhangi bir cezai müeyyide ortaya çıkmamıştır (Bakmaz, 2007: 2).

⁹Bu raporda yer alan "Birlikte Çalışabilirlik Esaslarının Belirlenmesi ve Rehber Yayımlanması" başlıklı 34 Nolu Eylemin yanı sıra, "eDTr 2005 EP" de "Birlikte Çalışabilirlik İçin Veri Paylaşımı" adıyla yer alan 35 Nolu Eylem, 2005/20 sayılı Başbakanlık Genelgesi ile hayata geçirilen "Birlikte Çalışabilirlik Esasları Rehberi" ve "Kamu Bilgi Sistemlerinde Birlikte Çalışabilirlik Esasları" başlıklı 2009/4 Nolu Başbakanlık Genelgesi doğrultusunda 28.02.2009 tarihinde DPT Bilgi Toplumu Dairesi Başkanlığı tarafından yayımlanan "e-Dönüşüm Türkiye Projesi Birlikte Çalışabilirlik Esasları Rehberi" Türkiye'de birlikte çalışabilirlik esaslarının belirlenmesi çalışmalarında önem arz eden belgeler olmuştur.

¹⁰346 Nolu GT ile elektronik ortamda gönderilmesi konusunda zorunluluk getirilen beyannameler şunlardır (Erdem, 2006: 91): (i) Yıllık Gelir Vergisi Beyannamesi, (ii) Kurumlar Vergisi Beyannamesi, (iii) Geçici Vergi Beyannamesi, (iv) ÖTV Beyannamesi (2/a beyannamesi hariç), (v) ÖV Beyannamesi, (vi) ŞOV Beyannamesi.

346 nolu Tebliğ ile öngörülen uygulama kapsamında, ÖTV (2/a beyannamesi hariç), ÖV ve ŞOV beyannamelerinin elektronik ortamda gönderilmesi yönünden, herhangi bir had aranmamıştır. Dolayısıyla, her üç beyannamenin de zorunlu olarak elektronik ortamda gönderileceği ifade edilmiştir. Diğer yandan, yukarıda yer alan beyannamelerden yıllık gelir vergisi, kurumlar vergisi ile geçici vergi beyannameleri yönünden zorunluluk uygulaması gelir ve kurumlar vergisi mükelleflerinin belirli ekonomik kriterleri sağlama koşuluna (aktif toplamı veya ciro tutarının aşılması) bağlanmıştır. Bu kapsamda, 31.12.2004 tarihi itibarıyla aktif toplamı 200.000 TL veya 2004 hesap dönemine ait ciro olan toplamı 400.000 TL'yi aşan ticari, zirai ve mesleki faaliyetlerinden dolayı gerçek usulde vergilendirilen Gelir Vergisi ve Kurumlar Vergisi mükellefleri yönünden, 2004 yılı vergilendirme dönemine ilişkin Yıllık Gelir Vergisi Beyannamesi ya da Kurumlar Vergisi Beyannamesi ile 2005 yılı vergilendirme dönemlerine ilişkin Geçici Vergi Beyannamelerinin elektronik ortamda gönderilmesi zorunluluğu getirilmiştir (Erdem, 2006: 90).

¹¹VUK Mük. Madde 257/3. Madde: Kanuni süresi geçtikten sonra kendiliğinden veya pişmanlık talepli olarak verilen beyannamelerin elektronik ortamda gönderilmesi üzerine elektronik ortamda düzenlenen tahakkuk fişi ve/veya ihbarnameler mükellef, vergi sorumlusu veya bunların elektronik ortamda beyanname gönderme yetkisi verdiği gerçek veya tüzel kişiye elektronik ortamda iletilir. Bu ileti tahakkuk fişi ve/veya ihbarnamenin muhatabına tebliği yerine geçer.

¹²VUK Mük. Madde 355: "Elektronik ortamda beyanname verilmesi mecburiyetine uyulmaması halinde kesilmesi gereken özel usulsüzlük cezası, beyannamenin kanuni süresinin sonundan başlayarak elektronik ortamda 30 gün içinde verilmesi halinde 1/10 oranında, bu sürenin dolmasını takip eden 30 gün içinde verilmesi halinde ise 1/5 oranında uygulanır. Elektronik ortamda verilme zorunluluğu getirilen bildirim veya formlara ilişkin olarak süresinden sonra düzeltme amacıyla verilen bildirim ve formların, belirlenen sürelerin sonundan itibaren 10 gün içinde verilmesi halinde özel usulsüzlük cezası kesilmez, takip eden 15 gün içinde verilmesi halinde ise kesilmesi gereken özel usulsüzlük cezası 1/5 oranında uygulanır. Elektronik ortamda beyanname ile bildirim ve form verme mecburiyetine uymayanlara bu maddede göre ceza kesilmesi halinde, 352. maddenin birinci derece usulsüzlüklerle ilgili (1) numaralı bendi ile ikinci derece usulsüzlüklerle ilgili (7) numaralı bendi uyarınca ayrıca ceza kesilmez."

¹³351 Nolu VUK GT'nin yayım tarihinden sonra, zorunluluk kapsamına giren mükelleflerle ister kanuni süresi içerisinde isterse kanuni süresinden sonra kendiliğinden ya da pişmanlık talepli olarak verilecek beyannamelerin elektronik ortamda kabul edilebileceği hüküm altına alınmıştır (Erdem, 2006: 88).

¹⁴357 Nolu VUK GT ile 2005 yılı vergilendirme dönemine ilişkin Yıllık Gelir ve Kurumlar Vergisi Beyannamesi ile 2006 yılı vergilendirme dönemlerine ilişkin Geçici Vergi Beyannamelerinin elektronik ortamda gönderilmesi konusunda dikkate alınacak hadler yeniden belirlenmiştir. Buna göre; (i). 31.12.2005 tarihi itibarıyla aktif toplamı 100.000 TL'yi veya, (ii). 2005 hesap dönemine ait ciroları toplamı 200.000 TL'yi aşan mükelleflerin 2005 yılı vergilendirme dönemine ilişkin Yıllık Gelir ya da Kurumlar Vergisi Beyannamesi ile 2006 yılı vergilendirme dönemlerine ilişkin Geçici Vergi Beyannamelerini elektronik ortamda göndermesi zorunluluğu getirilmiştir (Erdem, 2006: 93).

¹⁵AATUHK Madde 79: "Tahsil dairelerince düzenlenen haciz bildirimleri; amme borçlusunun hak ve alacaklarının bulunabileceği bankaların şubelerine doğrudan veya mahallindeki tahsil dairesi aracılığı ile tebliğ edileceği gibi Maliye Bakanlığınca belirlenecek tutarın üzerindeki alacaklar için doğrudan bankaların genel müdürlüklerine de tebliğ edilebilir".

¹⁶361 Nolu GT'ye göre elektronik ortamda defter ve kayıt tutmak ve belge düzenlemek, mükelleflerin ihtiyarına bırakılmıştır. Uygulamadan yararlanmak isteyen mükelleflerin bazı şartları yerine getirmeleri (bilanço esasına göre defter tutulması; elektronik ortamda tutulacak defter ve belge sistemi donanım, yazılım, personel ve diğer açılardan uygun bulunması), müracaata bulunmaları ve bu mükelleflere GİB tarafından izin verilmesi gerekmektedir (Yıldırım, 2006: 6).

¹⁷367 Nolu VUK GT ile yapılan düzenlemeyle; (i) Ticari, zirai ve mesleki faaliyetlerinden dolayı gerçek usulde vergilendirilen Gelir Vergisi mükelleflerinden; 31.12.2006 tarihi itibarıyla aktif toplamı 50.000 TL'yi veya 2006 takvim yılına ait ciroları toplamı 100.000 TL'yi aşan mükelleflerin Yıllık Gelir Vergisi Beyannamesini ve Geçici Vergi Beyannamelerini, (ii) Kurumlar Vergisi mükelleflerinin hiçbir hadle sınırlı olmaksızın Kurumlar Vergisi Beyannamesini ve Geçici Vergi Beyannamelerini, (iii) İstanbul'da kurulu bulunan Büyük Mükellefler VDB mükelleflerinin, Başkantağa vermeleri gereken ve elektronik ortamda verilebilen tüm vergi beyannamelerini, elektronik ortamda göndermeleri zorunlu hale getirilmiştir (Bakmaz, 2007: 2).

¹⁸368 Nolu VUK GT ile elektronik ortamda gönderilen beyannamelere ilişkin olarak kanuni süresi içerisinde veya kanuni süresi geçtikten sonra verilmiş olan ilk beyannamelerde yer alan hata ve/veya eksiklikleri düzeltmek amacıyla verilen düzeltme beyannamelerinin elektronik ortamda gönderilme zorunluluğu getirilmiştir (Koçak, 2008).
Söz konusu düzenlemeyle; 1- Elektronik ortamda gönderilme mecburiyeti bulunan beyannamelere ait düzeltme beyannamelerinin elektronik ortamda gönderilmesi, 2- Elektronik ortamda gönderilme mecburiyeti bulunmamasına rağmen ihtiyari olarak internet ortamında gönderilmiş olan beyannamelere ilişkin düzeltme beyannamelerinin de elektronik ortamda gönderilmesi, zorunlu hale gelmiştir. Elektronik ortamda verilmesi zorunlu olan düzeltme beyannamesinin elden ya da posta vasıtasıyla kağıt ortamında verilmesi halinde, Vergi Usul Kanununun mükerrer 355. maddesine göre özel usulsüzlük cezası uygulanacaktır (Bakmaz, 2007: 3).

¹⁹381 Nolu VUK GT ile bilanço esasına göre defter tutan mükelleflerin mal ve hizmet alımları ile mal ve hizmet satışlarının 2008 yılı ve müteakip yıllarda bildirilmesinde uygulanacak usul ve esaslar ile bildirim hadleri yeniden düzenlenmiştir. Yeni düzenlemedeki en önemli değişiklik 2008 yılından itibaren (Ba) ve (Bs) formlarının aylık dönemler itibarıyla verilme zorunluluğunun başlamasıdır (Çelik, 2009: 1).

²⁰VUK Mük. 242/2-5. Madde: Maliye Bakanlığı; elektronik defter, belge ve kayıtların oluşturulması, kaydedilmesi, iletilmesi, muhafaza ve ibrazı ile defter ve belgelerin elektronik ortamda tutulması ve düzenlenmesi uygulamasına ilişkin usul ve esasları belirlemeye, elektronik ortamda tutulmasına ve düzenlenmesine izin verilen defter ve belgelerde yer alması gereken bilgileri internet de dahil olmak üzere her türlü elektronik bilgi iletişim araç ve ortamında Maliye Bakanlığına veya Maliye Bakanlığının gözetim ve denetimine tabi olup, kuruluşu, faaliyetleri, çalışma ve denetim esasları Bakanlar Kurulunca çıkarılacak bir yönetmelikle belirlenecek olan özel hukuk tüzel kişiliğini haiz bir şirkete aktarma zorunluluğu getirmeye, bilgi aktarımında kullanılacak format ve standartlar ile uygulamaya ilişkin usul ve esasları tespit etmeye, bu Kanun kapsamına giren işlemlerde elektronik imza kullanımı usul ve esaslarını belirlemeye ve denetlemeye yetkilidir."

²¹397 Sıra Nolu GT ile; düzenlenmesi, müşteriye verilmesi, müşteri tarafından da istenmesi ve alınması zorunlu olan faturanın, elektronik belge olarak düzenlenmesi, müşteriye elektronik ortamda iletilmesi ve elektronik ortamda muhafaza ve ibraz edilmesine ilişkin düzenlemeler yapılmıştır (Karadeniz, 2012: 5). Tebliğde e-faturanın kağıt fatura ile aynı hukuki niteliklere sahip olduğu belirtilmiştir. Başlangıç olarak, anonim ve limited şirket statüsünü haiz mükelleflerin uygulama kapsamında e-fatura gönderme ve/veya almasına izin verilmesi uygun görülmüştür (Özdemirci, 2011: 27-28).

²²VUK Madde 107/A: "Elektronik Ortamda Tebliğ": "Bu Kanun hükümlerine göre tebliğ yapılacak kimselere, 93. maddede sayılan usullerle bağlı kalmaksızın, tebliğ elverişli elektronik bir adres vasıtasıyla elektronik ortamda tebliğ yapılabilir. Maliye Bakanlığı, elektronik ortamda yapılacak tebliğle ilgili her türlü teknik altyapıyı kurmaya veya kurulmuş olanları kullanmaya, tebliğ elverişli elektronik adres kullanma zorunluluğu getirmeye ve kendisine elektronik ortamda tebliğ yapılacakları ve elektronik tebliğle ilişkin diğer usul ve esasları belirlemeye yetkilidir."

²³7201 S. Tebliğat Kanunu Madde 7/a: "Tebliğata elverişli bir elektronik adres vererek bu adrese tebliğat yapılmasını isteyen kişiye, elektronik yolla tebliğat yapılabilir. Anonim, limited ve sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketlere elektronik yolla tebliğat yapılması zorunludur. Birinci ve ikinci fıkraya hükümlerine göre elektronik yolla tebliğatın zorunlu bir sebeple yapılamaması halinde bu Kanunda belirtilen diğer usullerle tebliğat yapılır. Elektronik yolla tebliğat, muhatabın elektronik adresine ulaştığı tarihi izleyen beşinci günün sonunda yapılmış sayılır".

2.4. VEDOP Projesi Kapsamında E-Maliye Uygulamaları

VEDOP Projesi farklı farklı bileşenlerden oluşan uygulamaları içermektedir. Bu uygulamaları şu başlıklar altında toplayabiliriz (Gerçek, 2010: 79); 1-) İnternet Vergi Dairesi (İVD), 2-) Elektronik Vergi Beyanname (E-Beyanname), 3-) Vergi Dairesi Otomasyonu (VDO ve e-VDO), 4-) Veri Ambarı (VERİA), 5-) Elektronik Banka Tahsilatı İşleme Sistemi (EBTİS), 6-) Denetim Bilgi Sistemi (VEDOS), 7-) Elektronik Haciz (e-Haciz), 8-) Elektronik Fatura (e-Fatura), 9-) Elektronik Defter (e-Defter), 10-) Elektronik Tebliğ (e-Tebliğ), 11-) Elektronik Vergi Levhası (e-Vergi Levhası), 12-) Özelge Otomasyon Sistemi (ÖOS), 13-) Elektronik Ortamda Mükellef Bilgileri Bildirimi Uygulaması, 14-) Önceden Hazırlanmış Kira Beyanname Sistemi, 15-) Risk analizine yönelik çeşitli projeler.

2.4.1. İnternet Vergi Dairesi (İVD)

1999 yılından bu yana faaliyetini sürdüren İnternet Vergi Dairesi (İVD), Türkiye'deki tüm vergi dairelerinin tek vergi dairesi gibi çalıştığı web tabanlı bir uygulamadır. İVD uygulamaları ile mükelleflerin vergi dairesine gitmeksizin işlemlerini elektronik ortamda çok daha hızlı ve doğru bir şekilde gerçekleştirebilmeleri, böylece mükellefler ve vergi dairelerinin kaynak ve maliyet tasarrufu sağlayabilmeleri amaçlanmıştır (GİB 2011 FR: 2012: 23). 1999 yılında GGM'nin web sayfası içerisinde ayrı bir link açılarak başlatılan İVD kapsamında 1999 yılında motorlu taşıtlar vergisi, 2000 yılında kurumlar vergisi, 2001 yılında da gelir vergisi mükellefleri için hizmet vermeye başlanmıştır (Yaranlı, 2002). İlk olarak 01.09.1999 tarihinde motorlu taşıtlar vergisi mükelleflerinden başlayarak mükelleflerin, vergi dairesinde mevcut kimlik ve vergi bilgilerine erişebilmelerine imkan sağlanmıştır. 01.01.2000 tarihinden itibaren de mükelleflerin vergi dairelerine yaptıkları beyanlarla ilgili tahakkuk, ödeme, borç, gecikme zammı gibi bilgiler ile yurt dışı çıkış yasağı olup olmadığı gibi bilgileri öğrenebilmelerine imkan tanınmıştır (Öz, 2004: 14-15).

VEDOP-1 Projesi kapsamında oluşturulan İVD üzerinden, 01.09.2000'den başlamak üzere kurumlar vergisi mükellefleri, 01.09.2001'den itibaren de gelir vergisi mükellefleri için hizmet vermeye başlanmıştır. Proje sayesinde vergi dairesi işlemleri merkezden izlenebilir hale gelmiştir (GİB 2009 Yılı FR, 2010: 63).

2.4.2. Elektronik Beyanname (E-Beyanname)

E-Beyanname uygulaması, 5228 sayılı kanunun 8. maddesi ile VUK'nın 257. maddesinin 4. bendinde yapılan değişiklik sonucunda ve 01.10.2004 tarihinden itibaren "İnternet Vergi Dairesi" (İVD) web adresi kullanılarak uygulanmak üzere yürürlüğe konulmuştur (Keskin, 2008: 116). E-beyanname, vergi ödeyenlere, beyannamelerini vergi idaresine elektronik olarak iletmelerini sağlamaktadır. E-beyanname aracılığıyla, vergi ile ilgili her türlü bilgi, vergi beyannamesini hazırlayanlar veya vergiyi ödeyenler tarafından, vergi idaresine kağıt kullanılmaksızın, bilgisayar ortamında aktarılmaktadır (Özgen, 2008: 1365).

E-beyanname uygulamasının amacı, "mükelleflerin vergilendirmeye ilişkin ödevlerini yerine getirmede, gelişen BİT'den yararlanmak, vergi beyannameleri ile bildirim ve eklerinin kolay, hızlı, ekonomik ve güvenilir bir şekilde idareye intikalini sağlamak, vergi beyannamelerinin doldurulmasındaki hataları en aza indirerek mükellef mağduriyetini önlemek, vergi dairesinin beyanname kabul, tarh, tahakkuk ve tahsilat işlemlerini azaltarak iş ve işlemlerini kolaylaştırmak ve diğer alanlarda mükellefe daha iyi hizmet vermesini sağlamak" olarak belirlenmiştir. (GİB, 2008: 43; GİB, 2011 FR: 2012: 62).

03.03.2005 tarihli VUK 346 No'lu GT ile de daha önce isteğe bağlı olarak gönderilebilen beyannamelerden belirli hadlerle sınırlı olanlarının internet üzerinden elektronik ortamda gönderilmesi zorunlu hale getirilmiştir²⁴.

Temmuz 2005 tarihinde kanuni süresi geçtikten sonra kendiliğinden veya pişmanlık talepli olarak verilen beyannamelerin elektronik ortamda verilmesine ilişkin düzenleme VUK'nın mük. 257/3. maddesinde düzenleme yapılmıştır. Bu düzenleme ile normal beyan döneminde verilen herhangi bir beyanname ile pişmanlık yoluyla verilen beyanname arasında yöntem açısından hiçbir fark kalmamıştır. Yine aynı tarih ve aynı kanun ile bu sefer VUK'nın mük. 355. maddesinde yapılan değişiklikle elektronik ortamda beyanname verilmesi mecburiyetine uyulmaması halinde kesilmesi gereken özel usulsüzlük cezasına ilişkin düzenleme yapılmıştır.

01.02.2007 tarihli VUK 367 Nolu GT ile kurumlar vergisi mükellefleri için kurumlar vergisi beyannamesini ve geçici vergi beyannamelerini hiçbir hadle sınırlı olmaksızın elektronik ortamda vermeleri zorunlu hale getirilmiştir. Yine aynı tarih itibarıyla İstanbul Büyükşehir Mükellefler Vergi Dairesi Başkanlığı Mükelleflerinin, tüm vergi beyannamelerini elektronik ortamda gönderme zorunluluğu getirilmiştir. 01.03.2007 tarihli 368 Nolu GT ile düzeltme beyannamelerinin elektronik ortamda gönderilmesi kararlaştırılmıştır. 18.10.2007 tarihli 376 Nolu GT ile de gelir vergisi mükellefleri için hadler kaldırılmış ve sözkonusu mükelleflerin yıllık gelir vergisi beyannamesini ve geçici vergi beyannamelerini hiçbir hadle sınırlı olmaksızın elektronik ortamda vermeleri zorunlu hale getirilmiştir (Keskin, 2008:117).

E-Beyanname uygulaması kapsamında, 2010 yılı sonu itibarıyla 24 adet beyanname²⁵ ve bildirim internet ortamında alınmakta iken, 6111 sayılı Kanun kapsamında uygulamaya konulan 15 beyanname ile birlikte bu sayı 2011 yılı sonu itibarıyla 39'a yükselmiştir (GİB 2011 FR, 2012: 62; İnce, 2009: 247-249). 2A numaralı ÖTV Beyannamelerinin de 01.11.2011 tarihi itibarıyla elektronik ortamda verilebilmesi mümkün hale gelmiş bulunmaktadır. Diğer taraftan, tasfiye halinde verilen beyannamelerin e-beyanname sisteminden verilebilmesine ilişkin çalışmalar sürdürülmekte, aynı vergi dairesi çalışma alanında bulunan şubelere ait muhtasar beyannamelerinin e-beyanname sisteminden alınabilmesine ilişkin çalışmalara ise 2012 yılında başlanması planlanmaktadır (GİB 2011 FR: 2012: 24-25).

Beyannamelere ilave olarak bilanço esasına tabi mükelleflerin 2010 yılı ve takip eden dönemler için 403 Sıra No'lu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliğinde yer alan "Kesin Mizan" bildirimleri de elektronik ortamda alınmaya başlanmıştır. Kesin mizan uygulamasında olduğu gibi, mükelleflerin tutmak zorunda oldukları defterlerin elektronik ortamda oluşturulması, onaylanması ve muhafazası ile ilgili hukuki ve teknik altyapının oluşturulması çalışmaları nihai aşamaya gelmiştir. Bu kapsamda yevmiye defteri ve defteri kebirin elektronik ortamda oluşturulmasında kullanılacak format ve standartlarla ilgili teknik kılavuzlar ve uygulama yazılımı hazırlanmıştır. Diğer taraftan 1512 sayılı Kanunun 27. Maddesi uyarınca noterler veya noterlik görevini ifa ile mükellef olanların, tasdik ettikleri belgelere ve defterlere ilişkin bilgileri elektronik ortamda göndermeleri sağlanmış bulunmaktadır (GİB 2011 Yılı KMDBR, 2011: 2).

2.4.3. Vergi Dairesi Otomasyonu (VDO ve e-VDO)

Vergi dairesi işlemlerinin tümünün bilgisayarlarla yapılarak iş yükünün azaltılması, vergi dairesi çalışmalarında etkinlik ve verimliliğin artırılması ve bilgisayar ortamında toplanan bilgilerden sağlıklı bir karar, destek ve yönetim bilgi sisteminin oluşturulması hedeflenerek, 1997 yılında Client-server mimaride çalışan (VDO) bir yapıda vergi dairesi uygulama yazılımları hazırlanmıştır (GİB 2012 Yılı PP, 2012: 45).

²⁴ Zorunlu hale getirilen beyannameler şunlardır; (i) Yıllık Gelir Vergisi Beyannamesi, (ii) Kurumlar Vergisi Beyannamesi, (iii) Geçici Vergi Beyannamesi, (iv) ÖTV Beyannamesi (2/a beyannamesi hariç), (v) ÖİV Beyannamesi, (vi) ŞOV Beyannamesi

²⁵ (1) KDV Beyannameleri (1 ve 2 nolu), (2) ÖTV Beyannamesi, (3) Muhtasar Beyanname, (4) Muhtasar Beyanname, (5) Damga Vergisi Beyannamesi, (6) BSMV Beyannamesi, (7) ÖİV Beyannamesi, (8) ŞOV Beyannamesi, (9) Yıllık Gelir Vergisi Beyannamesi (Beyana tabi geliri sadece basit usulde tespit edilen ticari kazançlardan ibaret olanlar için), (10) Yıllık Gelir Vergisi Beyannamesi (Beyana tabi geliri sadece gayrimenkul sermaye iradından ibaret olanlar için), (11) Yıllık Gelir Vergisi Beyannamesi (Ticari, zirai ve mesleki kazancı olan mükellefler için zorunlu), (12) Kurumlar Vergisi Beyannamesi, (13) Geçici Vergi Beyannamesi (Kurumlar Vergisi mükellefleri için 2007 yılının ilk döneminden itibaren zorunlu), (14) Geçici Vergi Beyannamesi (Gelir Vergisi mükellefleri için zorunlu), (15) Noter Harcı, (16) Form B (Form Ba, Form Bs), (17) G.V.K Geçici 70. maddede kapsamında Muhtasar Beyanname, (18) G.V.K Geçici 67. maddesine göre yapılan tevkifatlar için Muhtasar Beyanname, (19) KKDF Kesintisi Bildirimi, (20) Araçları Muayene Yetkisi Verilen Gerçek ve Tüzel Kişilerce Ödenmesi Gereken Hazine Payına İlişkin Bildirim, (21) 5811 sayılı Kanun kapsamında Yurt Dışında Sahip Olunan Varlıklara İlişkin Vergi Beyannamesi (Gerçek ve tüzel kişiler için), (22) 5811 sayılı Kanun kapsamında Yurt Dışında Sahip Olunan Varlıklara İlişkin Vergi Beyannamesi (Sorumlu Bankalar ve Aracı Kurumlar için), (23) 5811 sayılı Kanun kapsamında Türkiye'de Sahip Olunan Varlıklara İlişkin Vergi Beyannamesi.

VDO, masa sisteminde çalışan bir vergi dairesinin evrak işlemlerinden, muhasebe işlemlerine kadar tüm fonksiyonlarının bilgisayar yardımı ile gerçekleştirilmesini kapsamaktadır. Vergi dairelerinde evrak girişinden başlayarak sicil, tahakkuk, tahsilat, düzeltme, tarhiyat, takip, iade, araç tescil, muhasebe, özlük işlemleri gibi vergi dairesinin bütün işlemleri birbiri ile entegre şekilde bilgisayar ortamında yapılmakta ve uygulamada kullanılan defter, belge ve çeşitli raporlar VDO yazılımları ile hazırlanabilmektedir (Gerçek, 2010: 79).

2004 yılında vergi dairesi otomasyon uygulamalarında merkezi bir yapıya geçilmesi kararı doğrultusunda mevcut otomasyon uygulamaları merkezi bir yapıda (e-VDO) tekrar hazırlanarak, 2005-2009 yılları arasında otomasyon kapsamında olmayan vergi daireleri ile mal müdürlükleri gelir birimlerinin e- VDO ile otomasyona geçirilmesi, VDO uygulamaları ile çalışan vergi dairelerinin ise otomasyon sistem değişikliği gerçekleştirilmiştir (GİB 2011 FR, 2012: 74). Sonuç olarak, 81 ilde müdürlük şeklinde örgütlenen 448 Vergi Dairesi Müdürlüğü ve Büyük Mükellefler Vergi Dairesi Başkanlığı ile 29 il Vergi Dairesi Başkanlığı, 585 malmüdürlüğü e-VDO kapsamına alınmış olup otomasyona geçmeyen vergi dairesi müdürlüğü kalmamıştır (İnce, 2009: 250).

E-VDO'nun sürece ek katkıları şu şekildedir (Gerçek, 2010: 79); (i) Mükellef borçlarının diğer vergi dairelerince de görülebilmesi ve mükelleflerce internet ortamında izlenebilmesi, (ii) Bankalarca yapılan tahsilatların kapsamının genişletilmesi, (iii) İlişik kesme işlemleri ile araç muayene işlemlerinde kolaylık sağlanması için tahakkukların ödenmemiş kısımlarının bilgisayar ortamına aktarılması.

2.4.4. Veri Ambarı (VERİA)

GİB tarafından iç ve dış kaynaklardan alınan veriler diğer kamu kuruluşları ve özel sektör kuruluşlarından sağlanan verilerin işlenmesi suretiyle kayıt dışı ekonomi ve vergi kaçakçılığı ile mücadele edilmesine yönelik bir sistem kurulması amacıyla VERİA Projesi hayata geçirilmiştir.

2005 yılında başlayan VERİA uygulaması ile beyan dışı kalmış vergisel olayların tespiti, mükellef beyanlarının doğruluğunun kontrolü ve denetim birimlerine bilgi desteği sağlamak amacıyla bilgi kaynaklarının araştırılması, tespit edilen bilgi kaynaklarından veri toplanması ve analizi, vergi incelemelerinde yararlanılmak üzere, iç ve dış kaynaklardan alınan bilgilerin veri ambarına aktararak değerlendirilmesi, alınan çıktılarının incelenmek üzere denetim birimlerine gönderilmesi ve veri ambarındaki bilgilerin tüm denetim birimlerinin kullanımına sunulması ve böylece kayıtdışı ekonomi ve vergi kaçakçılığı ile mücadele edilmesi amaçlanmıştır (GİB 2011 FR, 2012: 76; İnce, 2009: 253; Gerçek, 2010: 81).

2.4.5. Elektronik Banka Tahsilatları İşleme Sistemi (EBTİS) ve Kredi Kartı İle Elektronik Ortamda Tahsilat

Daha öncesinde, vergi tahsilat yetkisinin verildiği bankalara yapılan vergi ödemeleri mükellef hesaplarına işlenmekte ve banka şubelerinden kağıt ortamında gelen alımların elle girişi yapılmakta iken, 2000 yılında VEDOP projesinin bir parçası olarak geliştirilen EBTİS sistemi sayesinde, vergi tahsilatlarının, web tabanlı uygulamalar kullanılmak suretiyle bankaların bilgi işlem merkezlerinden GİB'e elektronik olarak gönderilmesi ve vergi dairelerinde mükellef hesaplarına otomatik olarak işlenmesi mümkün hale gelmiştir (Ay, 2006, 70; Gerçek, 2010: 79).

VEDOP-2 Projesinin başlatılmasıyla birlikte EBTİS uygulaması daha da geliştirilmiştir. 2005 yılının Ağustos ayından itibaren de vergi tahakkuk bilgileri yetkili bankalara açılarak doğrudan e-tahsilat uygulaması başlatılmıştır. E-Tahsilat uygulamasında, tahsilat yetkisi verilmiş bankaların yaptığı tahsilatların mükellef hesaplarına işlenmesindeki gecikmeyi ortadan kaldırmak hedeflenmiştir. Tahsilat yetkisi bulunan 24 banka²⁶ ve PTT şubeleri Gelir İdaresi Başkanlığı sistemine bağlanıp otomasyon kapsamındaki vergi dairesi ve malmüdürlüklerinde kayıtlı mükelleflerin cari dönem tahakkuklarını sorgulamak suretiyle tahsilat yapmakta olup, bu sayede vergi tahsilatlarının daha hızlı ve hatasız bir şekilde yapılması sağlanmaktadır. E-Tahsilat kapsamında banka ve PTT şubelerince yapılan sorgulu tahsilatların eş zamanlı olarak ve anında mükellef cari hesaplarına²⁷ işlenmesinin sağlanması yönündeki çalışmalar önemli bir gelişme olarak kabul edilmektedir (GİB 2012 Yılı PP, 2012: 58-59).

²⁶T.C. Ziraat Bankası A.Ş., Türkiye Halk Bankası A.Ş., Türkiye İş Bankası A.Ş.,Yapı Kredi Bankası A.Ş., Akbank T.A.Ş.,Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O., Türkiye Garanti Bankası A.Ş., Şekerbank T.A.Ş., Fortisbank A.Ş., Türk Ekonomi Bankası A.Ş., Finansbank A.Ş., Denizbank A.Ş., Tekstilbank A.Ş., Anadolubank A.Ş., HSBC Bank A.Ş., ING Bank A.Ş., Alternatifbank A.Ş., Tekfenbank A.Ş., Turkishbank A.Ş., Türkiye Finans Katılım Bankası A.Ş., Asya Katılım Bankası A.Ş., Albaraka Türk Katılım Bankası A.Ş., Kuveyt Türk Katılım Bankası A.Ş., Citibank A.Ş., Turkland Bank ve PTT (GİB 2010 FR, 2011: 12).

²⁷"Cari Hesap ve İade Mahsup İşlemleri Projesi", mükellef borçlarının ve bu borçlara ilişkin sürecin bilgisayar ortamında izlenebilmesi, mükellef borçlarının diğer vergi dairelerince de görülebilmesi, vergi dairesi kayıtlarında yer alan tahakkuk ve tahsilata yönelik bilgilerin mükellef bazında tek bir hesapta izlenebilmesi, bankaca yapılan tahsilatların kapsamının genişletilmesi ve böylece mükelleflere daha hızlı ve kaliteli hizmet sunulması amaçlarına yönelik olarak geliştirilmiş bir projedir (GİB 2011 FR, 2012: 75).

2.4.6. Vergi Denetmenleri Otomasyon Sistemi (VEDOS)

VEDOS ile vergi kayıp ve kaçığının önlenmesi kapsamında etkin denetim planlarının yapılabilmesi, eş zamanlı olarak yürütülebilmesi, denetim elemanları tarafından yapılacak çalışmalarda uygulama birliği ve verimlilik artışı amaçlanmıştır. Böylece denetim elemanlarının zaman planlaması, performans değerlemesi yapabilmeleri de mümkün hale gelmiştir. Pilot uygulamanın tamamlanmasının ardından 27 Haziran 2005 tarihinde Eskişehir ve Kocaeli Vergi Dairesi Başkanlıklarından başlayarak tüm illerdeki Vergi Denetmenleri Büro Başkanlıklarına kadar VEDOS sistemi yaygınlaştırılmıştır (Gerçek, 2010: 81).

Bu sistem ile mükellefin yasal kayıtlarının ve "Merkezi Risk Analizi ve Katmanlaştırma Sistemi" (MERAK) çerçevesinde elde edilen verilerin elektronik ortamda vergi denetim elemanlarına aktarımı sağlanarak vergi incelemelerine hız ve etkinlik kazandırılması hedeflenmiştir. Bu bağlamda, ilgili birimlerce yapılan risk analizleri sonucu incelenmesinde veya gönüllü uyum projesi kapsamında gönüllü uyuma teşvik edilmesinde yarar görülen mükellefler VEDOS üzerinden Vergi Dairesi Başkanlıklarına gönderilmiş, yapılan incelemelere veya matrah artırımlarına ilişkin çalışmaların istatistiki sonuçlarının alınması sağlanmıştır (GİB 2009 FR, 2010: 15 ; İnce, 2009: 253).

Gelir idaresinde yürütülen önemli projelerden bir diğeri de SESAM Projesidir. SESAM, çeşitli muhasebe programları ile elektronik ortamda tutulan muhasebe kayıtlarının, kendi içinde ve dış kaynak verileriyle karşılaştırılmalı yöntemlerle analiz edilerek hızlı, etkin ve verimli denetim yapılmasına imkan sağlayan bir programdır. SESAM Denetim Programının, öncelikle pilot seçilen bölgelerden başlamak üzere, tüm Türkiye genelinde vergi denetim elemanlarınca kullanılmasını sağlayarak, incelemelere hız ve etkinlik kazandırılması amaçlanmış, bu kapsamda, 2011 yılında pilot bölge seçilen İstanbul, Ankara, İzmir ve Adana'da vergi müfettişlerine SESAM Denetim Programı kullanım eğitimi verilmiştir (GİB 2011 FR, 2012: 77).

2.4.7. Elektronik Haciz (E-Haciz)

6183 sayılı AATUHK'nin 79. Maddesi e-haciz uygulamasının hukuki dayanağını oluşturmaktadır. Söz konusu maddede yapılan değişiklik ile üçüncü kişiler nezdindeki varlıkların elektronik ortamda haczine imkan veren yasal düzenleme yapılmıştır (GİB, 2009 FR: 105). AATUHK'nin 79. maddesine istinaden çıkarılan 440 Seri No'lu Tahsilat GT'de alacaklı amme idarelerinin GİB'in uygun görüşünü de almak suretiyle banka genel müdürlükleri ile yapacakları anlaşma çerçevesinde, elektronik imza ya da şifre kullanarak haciz bildirimlerinin elektronik ortamda belirlenen tutar ile sınırlı kalınmaksızın sadece bankalara tebliğ edilmesi ve elektronik ortamda cevaplarının alınması konuları düzenlenmiştir. E-haciz projesi ile birlikte Trafik Şube ve Bürolarına kayıtlı araçların sicillerine haciz kaydının elektronik ortamda yapılması sağlanmış, 5904 sayılı Kanunla da, gayrimenkul, gemiler ve taşıtların elektronik ortamda haczine imkan veren yasal değişiklikler yapılmıştır (GİB, 2009:105). 440 sayılı AATUHK GT hükmü uyarınca idare, vergi borcu bulunan mükelleflerin herhangi bir yerde, bankalarda veya üçüncü şahıslarda veya herhangi bir kurumda alacağının bulunduğunu tespit etmesi halinde "haciz bildirisi" tebliğ etmek ve buna göre de bu alacağı tahsil yoluna gidebilmektedir (Ay vd, 2011: 155).

Mayıs 2009'da 37 banka ve "Merkezi Kayıt Kuruluşu A.Ş." ile protokol imzalanmıştır. Böylece "Vergi Dairesi", "Merkezi Kayıt Kuruluşu A.Ş." ve "Banka" şeklinde üçlü bir ilişki kurularak bankalar ile Merkezi Kayıt Kuruluşu A.Ş. nezdindeki varlıkların elektronik ortamda haczi için uygulamalar başlatılmıştır (GİB 2009 FR, 2010:105).

VEDOP-3 projesi kapsamında Maliye Bakanlığı tarafından 2009 yılının Haziran ayından itibaren pilot olarak uygulanmaya başlanan e-haciz sistemi, mükelleflerin banka hesaplarına haciz konulması anlamına gelmektedir (Gerçek, 2010). E-haciz Projesi ile devletin vadesi geçen vergi alacaklarının elektronik ortamda haciz işlemine tabi tutularak tahsil edilebilmesi imkanı getirilmiştir. Sistem, "Vergi Dairesi", "Merkez" ve "Banka" tarafı olmak üzere üçlü bir ilişki söz konusu olmaktadır (GİB 2008 FR: 66). Proje ile vergi dairelerince düzenlenen haciz bildirimlerinin banka genel merkezlerine, banka bildirimlerinin vergi dairelerine ve vergi dairesi değerlendirmelerinin banka genel merkezlerine elektronik ortamda aktarımı e-imza ile sağlanmaktadır. Projeye pilot uygulama ile başlanmış olup, bu kapsamda 'Merkezi Kayıt Kuruluşu A.Ş.'nin yanı sıra 38 banka ile anlaşma sağlanmıştır (GİB, 2010 FR, 2011: 8).

2.4.8. Elektronik Fatura (E-Fatura)

EDTr Projesi 2003-2004 KDEP içerisinde "e-Ticaret" başlığı altında 49 Nolu "Elektronik Faturanın Kullanım Usul ve Esaslarının Belirlenmesine Yönelik Hazırlık Çalışmalarının Yapılması" başlıklı eyleme yer verilmiştir ve eylemin gerçekleştirilmesinden Maliye Bakanlığı sorumlu tutulmuştur. MB'nin bir birimi olarak GİB, VUK'nun 227. maddesinin 4. fıkrası, mükerrer 242. maddesinin 2 numaralı bendi ile mükerrer 257. maddesinin 1 ve 3 numaralı bent hükümleri çerçevesinde Elektronik Fatura Kayıt Sistemine (EFKS) ilişkin çalışmalarını tamamlamıştır (İnce, 2009: 244).

2005 yılında yayımlanan "EDTr 2005 EP" de ise "Elektronik Faturaların Kullanım Usul ve Esaslarının Belirlenmesine Yönelik Çalışmaların Yapılması" adlı 49 Nolu Eylem yayımlanmıştır. Eylemde e-fatura konusunda, ilgili taraflar bakımından kullanım imkanı sağlayacak düzenlemeler, standartlar ve alınacak diğer tedbirlerin belirlenmesine yönelik çalışmalar yapılması amaçlanmıştır. Bu eylemin gerçekleştirilmesinden ise Maliye Bakanlığı sorumlu tutulmuştur (DPT, 2005 (b): 53). Sorumlu kuruluş Maliye Bakanlığı olmakla birlikte, Adalet Bakanlığı, TSE, ilgili kamu kurum ve kuruluşları, üniversiteler, TÜRMOB ve ilgili sivil toplum kuruluşları ile iletişim halinde olarak rapor, mevzuat ve pilot proje hazırlanması öngörülmüştür (Doğan, 2011: 3).

Kayıt Dışı Ekonomiyle Mücadele Stratejisi Eylem Planı (2008-2010) belgesinde ise e-fatura ile ilgili olarak; "e-fatura projesi ile ülke çapında uygulanacak bankacılık sistemiyle entegre bir elektronik fatura modelinin oluşturulması sağlanacaktır" şeklinde bir açıklama yer almıştır (GİB, 2009: 46; Çetin, 2010: 83-84).

E-fatura uygulaması, elektronik belge olarak düzenlenen faturaların tarafları arasında dolaşımı ile ilgili oluşturma, gönderme ve alma zamanı gibi önemli kayıtların tarafsız bir biçimde tutulmasını sağlamak ve elektronik belge olarak oluşturulmuş herhangi bir belgenin sıhhatinden (format ve standartlara uygunluk, göndericinin kimliği ve doğruluğu, elektronik belgenin geçerliliği ve içeriğinin bütünlüğü) emin olmak amacı ile GİB tarafından oluşturulan uygulamanın genel adıdır (Karadeniz, 2012: 5).

Bilgi işlem sistemleri yeterli ve faturalaşma ihtiyacı kapsamlı olan mükelleflere, doğrudan kendilerine ait bilgi işlem sistemlerini kullanarak fatura gönderme imkanı sağlamıştır (GİB 2009 FR, 2010: 16). Bilgi işlem sistemi yeterli olmayan mükelleflerin uygulamadan yararlanabilmelerini sağlamak amacıyla ise, uygulamaya ait temel fonksiyonları bünyesinde barındıran www.efatura.gov.tr adresi üzerinden "E-Fatura Web Portalı" açılmıştır (GİB 2009 FR, 2010: 16).

14.05.2008 tarihli VUK 33 Sıra Nolu Sirküler ile e-fatura uygulamasının başlangıç adımı olan "Elektronik Fatura Kayıt Sistemi" (EFKS) 2008 yılı başından itibaren kısmen uygulamaya sokulmuştur. EFKS, e-fatura projesinin birinci adımı olarak tasarlanmış ve tamamlanmıştır. İkinci adım olarak ise faturalaşma sürecinin tamamen elektronik ortama taşınması için gerekli olan konsorsiyum yapısının kurulması amacıyla yönelik mevzuat çalışması ve teknik çalışmalar tamamlanmıştır. Elektronik Mali Mühür Elektronik Sertifikası oluşturularak elektronik belgelerin iletilmesinde kullanılacak mesajlaşma platformunun güvenliği ve güvenilirliği sağlanmıştır (DPT: 2010: 22).

Vergi mevzuatımızda e-fatura ile ilgili olarak e-fatura sisteminin başlangıç aşaması olan EFKS kapsamında GİB ile protokol imzalayarak sisteme dahil olan mükellefler, düzenlemiş oldukları faturaların birer nüshalarını kağıt ortamında saklamak zorunda olmadıkları gibi, alıcılarına kağıt ortamında veya manyetik ortamda fatura da verebilme imkanına sahiptirler. Elektronik ortamda gönderilen faturaların geçerli olabilmesi için EFKS kapsamında elektronik olarak fatura gönderme izni alan mükelleflerin alıcılarına iletmek üzere hazırladıkları dosyaların 'pdf' formatında hazırlanmış olması ve 5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu (EİK) hükümlerine göre nitelikli e-imza ile imzalanmış olması zorunluluğu bulunmaktadır (Aydın, 2009:3).

2008 yılında hizmete alınan EFKS pilot uygulamasında 6 firma (5 telekomünikasyon şirketi ve bir doğalgaz dağıtım şirketi; Avea İletişim Hizmetleri A.Ş., Türk Telekomünikasyon A.Ş., Turkcell İletişim Hizmetleri A.Ş., Vodafone Telekomünikasyon A.Ş., TTNNet A.Ş., BURSAGAZ Bursa Şehirçi Doğalgaz Dağıtım Ticaret ve Taahhüt A.Ş.) ile protokol imzalanması suretiyle bu firmalara faturalarını elektronik ortamda düzenleme, faturalara ait belirli bilgilerin GİB sistemine aktarılması koşulu ile ikinci nüsha faturaların elektronik ortamda saklanması, bu firmalardan 5'i için birinci nüsha faturaların elektronik imza ile imzalanarak ve elektronik araçlar vasıtasıyla alıcısına gönderilmesi izni verilmiştir (GİB 2009 FR, 2010: 16; GİB 2011 FR, 2012: 63).

2.4.9. Elektronik Defter (E-Defter)

Elektronik defter (e-defter) çalışmaları ile VUK ve TTK kapsamında kağıt üzerinde tutulması zorunlu olan yevmiye defteri ve defteri kebirin elektronik ortamda tutulması, muhafaza ve ibraz edilebilmesi ile açılış ve kapanışlarına ilişkin tasdik işlemlerinin elektronik ortamda yapılması imkanının sağlanması, bu defterlerin değişmezliğinin, bütünlüğünün ve kaynağının garanti altına alınması hedeflenmiştir (GİB 2012 Yılı PP, 2012: 44).

EDTr Projesi 2003-2004 KDEP içerisinde "e-Ticaret" başlığı altında 50 Nolu ve "Ticari Defterlerin Elektronik Ortamda Tutulması" başlıklı eylemin gerçekleştirilmesinden Maliye Bakanlığı sorumlu kuruluş olarak tanımlanmıştır.

2005 yılında yayımlanan "EDTr 2005 EP" de ise "Elektronik Faturaların Kullanım Usul ve Esaslarının Belirlenmesine Yönelik Çalışmaların Yapılması" başlıklı 49 Nolu Eylem ile "Ticari Defterlerin Elektronik Ortamda Tutulması" başlıklı 50 Nolu Eylem yer verilmiş. Bu eylemlerin gerçekleştirilmesinden Maliye Bakanlığı sorumlu tutulmuştur (Doğan, 2011: 3). Söz konusu eyleme göre ticari defterlerin elektronik ortamda tutulması, tasdiki, saklanması ve denetimine yönelik hazırlık çalışmalarının yapılması, gerekli düzenleme ve tedbirlerin belirlenmesi planlanmıştır (DPT, 2005 (b): 53).

Temmuz 2006'da yayımlanan "Bilgi Toplumu Stratejisi 2006-2010 Eylem Planı"nda 64 Nolu ve "Elektronik Fatura ve Defter Uygulaması" başlıklı eylemde ise 2008 yılından başlayarak işletmeler ve vatandaşlar tarafından ticari hayatta yoğun olarak kullanılan fatura ve ticari defterlerin elektronik ortamda tutulması ve resmi makamlara ibrazına imkan sağlayacak uygulamanın başlaması öngörülmüştür (DPT, 2006 (a): 26).

VUK'nun "Elektronik Ortamdaki Kayıtlar ve Elektronik Cihazla Belge Düzenleme" başlıklı mükerrer 242/2. maddesi e-defter, e-belge ve e-kayıt ile ilgili hükümlere yer vermiştir. 242. maddenin Maliye Bakanlığı'na verdiği yetkiye istinaden e-Defter Uygulamasının hayata geçirilmesi için defterlerin veri standardı ve veri formatının tanımlanması ve defterlerin elektronik ortamda tutulması, aktarılması, arşivlenmesi ve onaylanmasına ilişkin teknik ve hukuki altyapı tamamlanmıştır (GİB 2012 Yılı PP, 2012: 44).

GİB ile Gümrük ve Ticaret Bakanlığı tarafından yapılan ortak çalışmalar sonucu 2011 yılının Aralık ayında yayımlanan 1 sıra nolu "Elektronik Defter Genel Tebliği", 01.01.2012 tarihinden itibaren uygulamaya geçmiş bulunmaktadır. Uygulama ile mükellef hizmetlerinde ve idari işlemlerde hem mükellefler hem de kamu ve özel sektörün birçok uygulamasında kolaylık ve maliyet avantajları sağlanması amaçlanmıştır (Doğan, 2011: 3).

2.4.10. Elektronik Tebliğ (E-Tebliğ)

E-tebliğ uygulaması ile vergi mevzuatı çerçevesinde yapılabilecek tüm duyuruların elektronik ortamda tebliğ edilmesine imkan sağlanması amaçlanmıştır, yazılı olarak yapılan tebliğlerde ortaya çıkan gecikmelerin ve muhataba ulaşmada karşılaşılan zorluğun önüne geçilmesi hedeflenmiştir. Tebliğin elverişli elektronik bir adrese yapılması suretiyle, veri güvenliğinin sağlanması ve muhatabın hukuki sonuçlar açısından tebliğden haberdar olması mümkün hale gelmiştir. Bu düzenlemeye göre; (i) VUK hükümlerine göre tebliğ yapılacak kişilere tebliğe elverişli elektronik bir adres vasıtasıyla elektronik ortamda tebliğ yapılabilecektir, (ii) Elektronik ortamda tebliğde anılan kanunun 93. maddesinde sayılan usullere bağlı kalınmayacaktır, (iii) Kanunda belirtilen hususlarda elektronik tebliğe ilişkin diğer usul ve esasları belirlemeye Maliye Bakanlığı yetkili kılınmıştır (Bulut, 2011).

Kanun metninde geçen 93. madde tebliğin esaslarını düzenlemiştir. Bu madde hükmüne göre, vergilendirmeye ilgili olup hüküm ifade eden her türlü vesikalar ve yazılar; adresleri bilinen gerçek ve tüzel kişilere posta vasıtasıyla ilmühaberli taahhütlü olarak, adresleri bilinmeyenlere ise ilan yoluyla tebliğ edilir. İlgili kabul ederse, tebliğ daire veya komisyonda da yapılabilir. Buna göre vergi dairesi, postayla tebliğ yapmaksızın doğrudan elektronik ortamda tebliğ yapabilecektir (Bulut, 2011).

2.4.11. Elektronik Vergi Levhası (E-Vergi Levhası)

VUK 5/4. maddesi gereğince Gelir Vergisi mükellefleri (kazancı basit usulde tespit edilenler dahil) ile sermaye şirketleri her yıl Mayıs ayının son gününe kadar vergi tarhına esas olan kazanç tutarları ile bunlara isabet eden vergi miktarlarını gösteren levhayı almak zorundadırlar. Hüküm Şubat-2011 tarihine kadar levhaların asılmasını öngörmüş iken, 25.02.2011 tarihinde 6111 sayılı Kanunla yapılan düzenleme ile vergi levhasının asılma zorunluluğu kaldırılmış ve bulundurma zorunluluğu getirilmiştir.

E-Vergi Levhası: 408 Seri No'lu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliğ ile mükelleflerin işe başlama dahil vergi levhalarını internet vergi dairesinden almaları sağlanmıştır. Tebliğin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren mükellefler e-vergi levhası dökümlerini almışlardır. Söz konusu tebliğ kapsamında ihtiyaç duyan kurum ve kuruluşlarla bilgisi talep edilen mükelleflere ait vergi levhasında bulunan bilgilerin ilgili kurumla düzenlenecek protokol kapsamında hazırlanacak web servisler aracılığıyla elektronik ortamda sorgulanması veya mevcut bilginin doğrulanması amacıyla çalışmalar başlatılmıştır (GİB 2011 Yılı KMDBR, 2011: 5).

408 Nolu VUK GT'de de belirtildiği üzere, yeni dönemde vergi levhaları gelir idaresinin web sayfasında yer alan İVD üzerinden her yıl gelir vergisi mükellefleri için 1 Nisan-31 Mayıs, kurumlar vergisi mükellefleri için ise 1-31 Mayıs tarihleri arasında düzenlenip yazdırılacak, meslek mensuplarınca tasdik edilmeyecek ve bu konuda bildirim yapılmayacaktır. Diğer taraftan elektronik ortamda düzenlenen vergi levhalarının mükelleflerin işyerlerinde bulundurulma zorunluluğu uygulaması devam etmektedir.

2.4.12. Özelge Otomasyon Sistemi (ÖOS)

VUK 413. maddesi doğrultusunda Vergi Dairesi Başkanlıkları/Defterdarlıklarca mükelleflerden alınan özelge taleplerinin elektronik ortamda gerçekleşmesini sağlayan Doküman Yönetimi İş Akış Sistemi (DYIAS) içerisinde yer alan ÖOS, mükelleflerin yazılı doküman yoluyla yapmış oldukları bilgi ve izahat taleplerinin tamamen elektronik ortamda hazırlanarak cevaplandırılmasına imkan veren bir yapıdır.

2011 yılı içerisinde özelge sistemi kapsamında verilen özelgelerin 3.163'ünün internet sayfasında yayınlanması sağlanmıştır. İnternet sayfası üzerinden kullanıma sunulan "Özelge Sistemi" ile mükellefe kısa zamanda doğru ve net cevap vermek, başvuruları ve cevapları bir standarda kavuşturmak, internetten yayın yoluyla şeffaflık sağlamak, mükellefin uyum maliyetini azaltmak, idarenin iş yükünü hafifletmek, bürokrasi ve kırtasiyeciliği azaltarak kaynakların verimli kullanılmasını sağlamak amaçlanmaktadır (GİB 2011 FR: 2012: 25).

ÖOS, 26.01.2010 tarihinden itibaren Türkiye genelinde uygulanmaya başlanmıştır. 26.01.2010 tarihinden 31.12.2011 tarihine kadar özelge sistemine giren toplam başvuru sayısı 14.843 olup ilk defa üretilip sayı olarak örnek havuzuna giren özelge sayısı 3.894, VDB ve defterdarlıklarca emsal özelgelerden üretilip sayı alan özelge sayısı 8.518, sistemde taslak durumunda bulunan özelge sayısı 2.431'dir (GİB 2012 Yılı PP, 2012: 50).

2.4.13. Elektronik Ortamda Mükellef Bilgileri Bildirimi Uygulaması (MBB)

Mükellef Bilgi Bildirimi'nin elektronik ortamda verilme zorunluluğuna ilişkin yayımlanan 413 Nolu VUK GT kapsamında mükelleflere ait verilerde meydana gelen değişikliklerin güncel olarak takip edilememesi nedeniyle yaşanan aksaklıkların önlenmesi amacıyla, verilerin güncellenmesi, eksikliklerin giderilmesi, doğruluklarının teyidinin sağlanmasına yönelik olarak "Mükellef Bilgileri Bildirimi"nin elektronik ortamda verilmesi zorunluluğu getirilmiştir.

MBB'ni, bildirim verme süresinin başladığı gün olan 1 Nisan 2012 tarihi itibarıyla faal olan tüm; (i) Kurumlar vergisi mükellefleri, (ii) Ticari kazanç (kazancı basit usulde tespit edilenler hariç), zirai kazanç ve serbest meslek kazancı elde eden gelir vergisi mükellefleri vermek zorundadırlar. Bildirimin elektronik ortamda verilmiş sayılabilmesi için onaylama işleminin yapılması zorunludur. Onaylama işleminin ise en geç, bildirim verilmesi gereken son gün olan 31 Mayıs günü saat 24.00'e kadar tamamlanması gerekmektedir. Bildirimini elektronik ortamda belirlenen süre içinde vermeyen veya eksik ya da yanıltıcı bildirimde bulunan mükellefler hakkında VUK mükerrer 355. maddesi hükmü uyarınca özel usulsüzlük cezası kesilmesi öngörülmüştür.

2.4.14. Önceden Hazırlanmış Kira Beyanname Sistemi (ÖHKBS)

Maliye Bakanlığı'nın 2012 yılında uygulamaya koyduğu 414 Nolu VUK GT'ne göre Sistemin amacı "Gelişen bilgi işlem teknolojilerinden yararlanarak, vergi beyannamelerinin kolay, hızlı, ekonomik ve güvenilir bir şekilde idareye intikalini sağlamak, vergi beyannamelerinin doldurulması sırasındaki hataları asgariye indirerek mükellef mağduriyetini önlemek ve vergiye gönüllü uyumu artırmak, ayrıca vergi dairesinin, mükellefiyet kaydı, beyanname kabul, tarh, tahakkuk ve tahsilat işlemlerini azaltmak suretiyle iş ve işlemlerini kolaylaştırmak ve verimliliğini arttırmak" şeklinde ifade edilmiştir.

ÖHKBS, "kira geliri (GMSİ) elde eden mükelleflere ilişkin banka, tapu, sigorta şirketleri gibi üçüncü taraflardan elde edilen bilgiler kullanılarak GMSİ beyannamelerinin GİB tarafından otomatik olarak doldurulduğu ve mükelleflerin onayına sunulduğu bir sistem"dir. Sistem ile sicil, gayrimenkul, irat tür ve tutarı, gider türü, indirim, vergi kesintisi gibi GMSİ beyannamesinde bulunan tüm bilgilerin görüntülenmesi, doldurulması ve değiştirilmesi işlemlerinin kolay, hızlı ve kontrol edilebilir bir şekilde yapılması imkanı sağlanacaktır. Vergi hesaplama adımları ve tahakkuk bilgileri hesaplanmış bir şekilde hazırlanıp mükellefin onayına sunulacaktır.

2.4.15. Çeşitli Risk Analiz Projeleri

KDV İadesi Risk Analizi Projesi; Sözkonusu Proje sayesinde, bütün iade hakkı doğuran işlemlerde mükelleflerin iade- mahsup taleplerine ilişkin listelerini İVD üzerinden göndermeleri sağlanmış, önceden vergi dairesi personeli tarafından manuel olarak yapılan ve uzun zaman alan kontroller ve analizlerin tamamına yakını sistem tarafından otomatik olarak yapılarak vergi dairelerine rapor edilmeye başlanmış ve bu suretle KDV iadesi talep eden mükellefler ve vergi daireleri kırtasiyecilikten çok büyük oranda kurtarılmış ve iade işlemlerine de hız kazandırılmıştır. Ayrıca iadelerde tedarikçilerin vergisel uyumları takip edilip mükellefler detaylı analizlere tabi tutularak haksız iadelerin önüne geçilmiştir.

Sahte Belge Risk Analiz Projesi; Risk Analiz Merkezince yapılan risk analizleri kapsamında oluşturulan Sahte Belge Risk Analiz Programı ve Veri Görselleştirme Programı çerçevesinde sahte belge düzenleyen mükellefler ile uyumsuz mükellefler hızlı bir şekilde tespit edilmektedir. Bu amaçla risk kriterleri belirlenmiş ve 01.01.2009 tarihinden itibaren faal olan tüm KDV mükelleflerinin aylık bazda uyumsuzluk ve sahtecilik puanları tespit edilerek uyumsuz ve sahte belge düzenleyen mükellef kütüğü oluşturulmaya başlanmıştır. Program neticesinde sahte belge düzenleme ihtimali yüksek olan mükellefler tespit edilerek inceleme elemanlarına inceleme yapılmak üzere gönderilmiştir.

Merkezi Risk Analizi ve Katmanlaştırma (MERAK) Projesi; Uygulamaya geçirilen bu proje sayesinde veri ambarından alınan veriler ile riskli mükelleflerin tespiti çalışmasına başlanılmış ve son aşamaya gelinmiştir (GİB 2011 Yılı KMDBR, 2011: 12).

3. MUHTEMEL VE GERÇEKLEŞEN FAYDA VE MALİYETLERİYLE E-MALİYE UYGULAMALARININ GENEL DEĞERLENDİRMESİ

Türkiye'de maliye alanında uygulamaya konulan önemli e-devlet projelerinden olan VEDOP-1, VEDOP-2 ve VEDOP-3 projeleri uygulamaya girdikçe, gelir ve vergi idarelerinin yeniden yapılanmalarına paralel olarak hukuksal altyapıda da gelişmelere uygun düzenlemelere gidilmiştir. Bu düzenlemelerin ilk yansımaları da vergi hukuku alanında çeşitli değişiklik ve düzenlemelere gidilmesi şeklinde kendisini göstermektedir (Serim, 2006).

VEDOP Projesi ve bileşenlerinin gelişim sürecinden görüleceği üzere, sözkonusu bileşenler uygulanma ve sonuçları alınma anlamında genel olarak dört grupta incelenebilir; (i) Uygulamaya konulan ve sonuçları izlenebilenler (İVD, e-beyanname, e-VDO, VERİA, EBTİS vb.); (ii) Uygulamaya konulmakla birlikte, sonuçları kısmi olarak alınmaya başlanan veya önümüzdeki dönemde daha net olarak belirginleşebilecek olanlar (VEDOS, e-haciz, e-fatura, e-defter, e-tebliğ, ÖOS vb.); (iii) Uygulamada olan, fakat niteliği itibariyle mevzuat çerçevesinde rutin olarak yerine getirilmesi gerekenler (e-vergi levhası, Elektronik Ortamda Mükellef Bilgileri Bildirimi Uygulaması, Önceden Hazırlanmış Kira Beyanname Sistemi vb.); (iv) Önümüzdeki dönemde uygulanmak üzere, üzerinde çalışılan veya tasarım aşamasında olanlar (örneğin tüm vergi ve diğer yükümlülüklerin kredi kartı ile ödenebilmesi projesi) .

Aşağıda sonuçları tamamen veya kısmen alınabilen uygulamalara ilişkin değerlendirmelere yer verilmeye çalışılmıştır.

İnternet Vergi Dairesi (İVD)

Halihazırda, mükelleflerin bağlı oldukları vergi dairesinden kullanıcı kodu, şifre ve parola almak suretiyle, İVD üzerinden yararlanabildikleri hizmetler şunlardır (GİB 2010 FR: 2011: 11; GİB 2011 FR: 2012: 24); (i) "Borcu Yoktur" ve "Mükellefiyet" Yazıları için talepte bulunma, işlemlerin aşamalarını izleyebilme; (ii) Yeminli Mali Müşavirler sözleşme bilgilerine ait işlemleri yapabilme; (iii) KDV iadesi talebinin sisteme girilebilmesi; (iv) Vergi kimlik numarası ve belge türüne göre belge basım bilgilerinin görüntülenebilmesi; (v) Mükellefe ait motorlu taşıtların plaka listesi, bunların vergi ve trafik para cezalarının görüntülenmesi ve motorlu taşıtlar ile trafik para cezalarının kredi kartı ile ödenebilmesi; (vi) Gecikme zammı ve faizi, gelir vergisi ve gayrimenkul sermaye iradi hesaplamaları yapılabilmesi; (vii) Mobil imza ile giriş yapılarak elektronik ortamda kimlik doğrulanması yapılarak, işlemlerin daha güvenli bir şekilde gerçekleştirilebilmesi, (viii) Mükellefler tarafından yetki verilen gerçek ve tüzel kişilerin, yetki veren adına ve yetki çerçevesince İVD'de işlem yapabilmesi; (ix) Mükelleflere vergi kimlik numarası esas alınarak özel mesajlar gönderilebilmesi; (x) Noterler veya noterlik görevini ifa ile mükellef olanların tasdik edilen belgeler ile defterlere ilişkin bildirimleri elektronik ortamda gönderebilmeleri; (xi) Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlerin, aracılık yaptığı mükelleflerin beyanname ve bildirimlerini gönderebilmelerine ilişkin aracılık/aracılık ve sorumluluk sözleşmelerinin girişini yapabilmeleri, (xii) 6111 sayılı Kanun ile yeniden yapılandırılmış borçların ödeme işlemlerinin yapılabilmesi; (xiii) Gümrük çıkışı ve giriş beyanname bilgilerinin sorgulanabilmesi; (xiv) Ocak 2011 tarihinden itibaren mükelleflerin bandrol bildirimlerini sistem aracılığı ile verebilmeleri; (xv) Mükelleflerin vergi levhalarını elektronik ortamda alabilmeleri ve bununla ilgili sorgulama yapabilmeleri.

E-Beyanname

E-beyanname uygulamasının başladığı Ekim 2004 tarihinde 34.534 adet beyanname internet ortamında verilirken, bu rakam 2005'in ilk yarısında 1 milyonu geçmiştir. Aralık 2006 itibariyle internet aracılığıyla toplam 38 milyon beyanname alınmıştır. Aralık 2006 itibariyle vergi beyannamelerinin internet üzerinden alınma oranı; Kurumlar Vergisinde yüzde 92,5, Gelir Vergisinde yüzde 70, KDV'de ise yüzde 80'e ulaşmıştır. Uygulama sürecinin başlangıç döneminde 2,5 milyon Avro tutarına tekabül eden 6.000 ton kağıt tasarrufu sözkonusu olmuş, boşa çıkan 1.200 memur vergi denetimine yönlendirilmiştir (Bakmaz, 2007: 1).

E-maliye uygulamalarının ilklerinin yer alan e-beyanname konusunda uygulama sürecinin ortaya koyduğu sonuçlar şu hususlarda yoğunlaşmıştır (Bulut ve Çalışkan, 2009: 24); (i) Kırtasiyecilik ve bürokratik işlemlerde azalma görülmüştür, (ii) Mükelleflerin vergi dairesine gitmeden işlem yapabilmesi, zaman kazancı doğurmuştur, (iii) Gelir İdaresi'nin sağladığı işgücü tasarrufu, analize, denetim, eğitim ve mükellef hizmetlerine yönlendirilmiştir, (iv) İş süreçleri hızlanmış, el ortamında yaşanan hatalar önlenmiştir.

Bugün için 6111 sayılı Kanun kapsamında alınan 15 adet beyannameye ilave edildiğinde, toplam 39 adet beyanname internet ortamında verilebilmektedir. Böylece, elektronik ortamda alınan beyannameler, toplam beyannamelerin %99'unu kapsar hale gelmiştir.

E-VDO

E-VDO uygulamasının en önemli sonuçlarından birisi "eDT Birlikte Çalışabilirlik Esasları" kapsamında, diğer kurum ve kuruluşların otomasyon sistemleri arasında veri alışverişini sağlayacak uyumlaştırma çalışmalarının başlatılmış ve somutlaştırılmış olmasıdır.

Bu kapsamda, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, Maliye Bakanlığı Muhasebat Genel Müdürlüğü, Sağlık Bakanlığı, Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı, İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı, Yargıtay Başkanlığı, Türkiye İhracatçılar Meclisi Başkanlığı, BOTAŞ, Şeker Kurumu ve Bayındırlık İskan Bakanlığı olmak üzere toplam 11 kurum ile web servis aracılığı ile mükellef bilgileri (vergi kimlik no, TC kimlik no, adres, mükellefiyet durumu, işe başlama ve terk tarihi vb.) ve borç bilgisi konularında bilgi paylaşımı amacıyla web servis hazırlanmıştır (GİB 2011 Yılı KMDBR, 2011: 4).

VERİA

Veri Ambarı uygulaması ile, kayıt dışı ekonomi ve vergi kaçakçılığı ile mücadelede edilmesi amaçlanmış olup, bu kapsamda bankalar, özel finans kurumları, sigorta şirketleri, aracı kuruluşlar, portföy yönetim şirketleri, diğer borsa aracı kuruluşları, posta ve telgraf teşkilatı, factoring şirketleri, tüketici finansman şirketleri, finansal kiralama şirketleri, döviz büroları, ikrazatçılar, kıymetli maden aracı kuruluşları ve Takasbank, Ba ve Bs Bildirim Formları, Form 11, gayrimenkul alım, satımı yapan kişiler hakkında bilgiler, gayrimenkul ipotek işlemleri, MB'den alınan 50.000 ABD Doları veya eşitini aşan dövizlerin yurt dışına transfer işlemlerine ilişkin bilgiler, Adalet Bakanlığı UYAP kapsamında avukat ve bilirkişilerin bilgileri vb. bilgiler VERİA'ya aktarılmaktadır (İnce, 2009: 254-255).

EBTİS

Sistem sayesinde, vergi dairelerinde iş gücü, zaman ve maliyet tasarrufundan bahsedilmektedir (yaklaşık 2000 memur/ay'lık işgücü kazancı, yıllık yaklaşık 24 milyon adet banka makbuzunun yeniden elle kaydedilmesinden doğacak olan hataların ortadan kaldırılması vb.) (Turan ve Özgen, 2009: 137).

Tablo 5: VEDOP Kapsamındaki Vergi Daireleri Tahsilatları ile Vergi Daireleri Adına Bankalarca Yapılan Tahsilatların Yıllar İtibariyle Karşılaştırılması

Tahsilatın Yapıldığı Yer	2005		2006		2007		2008		2009		2010	
	Tahsilat Tutarı (Bin TL)	Oran (%)	Tahsilat Tutarı (Bin TL)	Oran (%)	Tahsilat Tutarı (Bin TL)	Oran (%)	Tahsilat Tutarı (Bin TL)	Oran (%)	Tahsilat Tutarı (Bin TL)	Oran (%)	Tahsilat Tutarı (Bin TL)	Oran (%)
Vergi Dairesi	34.767	35	54.749	42	86.772.486	60	58.010.440	37	54.233.274	32	58.355.891	30
Banka	65.390	65	75.350	58	58.560.384	40	98.205.545	63	116.267.285	68	136.629.296	70
TOPLAM	100.157	100	130.099	100	145.332.870	100	156.215.985	100.00	170.500.559	100	194.985.187	100

Kaynak: GİB, 2009 Yılı FR, s. 18; 2010 Yılı FR, s.12.

VEDOP kapsamındaki vergi daireleri tahsilatı ile vergi daireleri adına bankalarca yapılan tahsilatların yıllar itibariyle karşılaştırması incelendiğinde (Tablo 5), bankalar aracılığı ile yapılan tahsilatlarda kayda değer artışların olduğu görülmektedir. 2007 yılı itibariyle toplam tahsilatlar içerisinde bankaların payı % 40 düzeyinde iken, bu oran izleyen üç yıllık periyotta (2008, 2009 ve 2010 yılları) sürekli artarak, sırasıyla % 63, % 68 ve % 70 olarak gerçekleşmiştir. E-tahsilat ve sanal ortamda kredi kartı uygulamasıyla birlikte mükelleflerin vergi dairesine gelme zamanları azalmış, bu sonuç tahsilat maliyetlerini ve oranlarını olumlu şekilde etkilemiştir.

E-tahsilat konusunda bir diğer önemli bir gelişme, 2010 yılından itibaren GİB internet sitesi üzerinden motorlu taşıtlara ait vergi ve cezaların, anlaşma sağlanan ve protokol imzalanan 11 Bankanın²⁸ kredi kartları aracılığı ile ödenmesine başlanmasıdır (GİB 2010 FR, 2011: 9). 2011 yılı içinde Denizbank ile de anlaşma sağlanmış ve böylece kredi kartı ile tahsilat yapan banka sayısı 12'ye yükselmiştir (GİB 2011 Yılı KMDBR, 2011: 1).

Bu kapsamda son durum itibariyle MTV, Trafik İdari Para Cezası, Geçiş Ücreti İdari Para Cezası ve Karayolları Taşıma Kanunu İdari Para Cezası tahsilatı için GİB internet sayfası üzerinden Sanal POS ile 2011 yılı içinde 4.340.278 adet tahsilat işlemi gerçekleşmiştir. Ayrıca, 6111 Sayılı Kanun kapsamında yapılandırılmış vergi borçlarının, matrah artırımlarının, öğrenim kredilerinin ve harçların GİB internet sayfası üzerinden Sanal POS sağlanmakta olup, 2011 yılı içinde 964.321 adet tahsilat işlemi gerçekleşmiştir (GİB 2011 FR, 2012: 63). 6111 sayılı Kanun kapsamında 30 Haziran 2011 tarihi itibariyle Genel Bütçe Vergi Gelirleri, Teşebbüs Mülkiyet Gelirleri ile Faiz, Pay ve Ceza Gelirleri olarak tahsil edilen toplam tutar ise 8 Milyar 28 Milyon TL düzeyinde gerçekleşmiştir (GİB 2011 Yılı KMDBR, 2011: 13).

Finans kuruluşları ile görüşmeler yapan GİB, vergi borçlarının tamamını kredi kartı ile ödenebilmesi yönünde çalışmalar yapmaktadır. Olumlu sonuçlanması halinde mükellefler MTV'nin yanısıra diğer vergilerini de kredi kartı ile ödeyebilecek duruma gelmiş olacaklardır. GİB'in 2012 Yılı Performans Programında, banka ortamlarında (kendi müşterisinin kredi kartı) (şubeler, internet bankacılığı, çağrı merkezi, ATM'ler, talimatlı tahsilatlar) kredi kartı ile tahsilat çalışmalarına başlandığı ve uygulamanın 3 banka ile yürütüldüğü belirtilmiştir (GİB 2012 Yılı PP, 2012: 59).

²⁸ Akbank, Garanti Bankası, Halk Bankası, Türkiye İş Bankası, Yapı Kredi Bankası, HSBC, Finansbank, Bankasya, Türkiye Ekonomi Bankası, Vakıfbank, Ziraat Bankası.

E-Haciz

E-Haciz Projesi ile “kamu alacaklarının süratle tahsili, posta ve kırtasiye gibi takip masraflarının ve idare ile ilgili kurumların iş yükünün azaltılması, zaman tasarrufu sağlanması ve haciz uygulamalarının elektronik ortamda gerçekleştirilebilmesi” amaçlanmıştır (GİB, 2010 FR, 2011: 8).

Diğer taraftan e-haciz projesinin uygulamaya konulmasının ardından bazı sorunlar da gündeme gelmiştir. Bu sorunlar şu noktalarda yoğunlaşmıştır;

(i) Banka hesabına haciz uygulanan mükellefe ödeme emri tebliğ edilmesi gerekirken, bunun yapılmaması, banka hesaplarındaki portföyüne göre planlama yapan mükellefleri olumsuz etkilemiştir. Örneğin çek, senet ödenmesi, borçlu olunan firmalara EFT veya havale ödemeleri veya nakit ihtiyacının karşılanması gibi gereklilikler açısından banka hesaplarına konulan bloklar mükellefleri zor durumda bırakabilmiştir (Suçiçek, 2010).

(ii) Haciz bildirisinin tebliğ edildiği tarihte mükellefin banka hesabında para varsa haciz işlemi uygulanması gerekirken; bankaların, idarenin yeni bir haciz bildirisi düzenlemek suretiyle tekrar haciz işlemini gerçekleştirmesini dikkate almadan gelecekte hesaba yatacak paralar için de haciz işlemi uygulaması, mükellefler açısından olumsuz bir durum olmuştur (Suçiçek, 2010). E-hacizin geçerlilik süresi cari saatle sınırlı olup, ertesi dakikadan sonra otomatik olarak kendiliğinden kalkması gerekirken, e-hacizin süreklilik arzeder bir konuma getirilmesi mükellefler, iş alemini ve piyasayı olumsuz yönde etkileyebilmiştir (Ay vd, 2011: 158).

(iii) E-haciz uygulamaları sırasında bazen mükelleflerin 6183 sayılı kanununun 79. madde hükümlerine göre “haczi olanaksız” bir kısım menkul değerleri veya emekli maaşları haczedilebilmiştir.

(iv) Mahsup talebi olan ve vergi dairesinden alacaklı gözükten mükelleflerin banka hesaplarına blokaj konulabilmiştir.

(v) Hatalı tahakkuk veya terkini lazım gelen bir kalem dolayısıyla mükellefin sehven borçlular listesine alınması veya VUK 116, 124. madde hükümlerine göre durumu idare tarafından tetkik aşamasında olan kimselerin borçlu gibi görünmesi sorunların yaşanmasına sebebiyet vermiştir.

(vi) Mükellefin herhangi bir bankadaki bir hesabının borcun kapatılmasında yeterli olmasına rağmen, mükellefin tüm hesaplarına veya borcuna yetecek miktardan fazlasına blokaj konulmasının yanı sıra, bu hesaplara konan blokajın haciz bildirisinin tebliğ edildiği tarih itibarıyla olması gereken bir günlük süreyi aşarak süreklilik halini alması diğer önemli bir sorun olarak ortaya çıkmıştır (Kocabeyoğlu, 2010:66).

E-Fatura

E-fatura uygulamasından beklenen en önemli faydalar önemli bir tasarruf artışının yanı sıra (örneğin mükellefleri ikinci nüshanın düzenlenmesi maliyetinden kurtarması), vergi kayıp ve kaçığına neden olan sahte veya yanıltıcı belge kullanımının önlenmesi konusunda yoğunlaşmaktadır (Gerçek, 2010: 83). Türkiye yapılan e-fatura çalışma ve uygulamalarının seyri, dünyada bu alanda çalışmalar yapan önde gelen ülkelerle paralellik arz etmektedir. Gelecekte kamu kurumları, gümrük idareleri ve bankaların da e-fatura uygulamasının bir parçası olması muhtemel görünmektedir. E-Ticaretin gelecekte önemli bir unsuru olması beklenen e-fatura uygulamasının, diğer ticari belgelerin ve kayıtlı posta sisteminin de öncüsü olacağı değerlendirilmeleri yapılmaktadır (Özdemirci, 2011:33).

E-Fatura uygulaması öncelikle faturanın düzenlenmesi ve iletilmesi sürecini kısaltmakta, buna bağlı olarak teyit, düzeltme, iade, red, takip, kontrol ve muhasebeleştirilme buna müteakip de ödeme süreçlerini kısaltan, uyumsuzlukları azaltan, stok kontrolünü ve imalat süreçlerini yönetmeyi kolaylaştıran, raporlama imkanı sunan bir uygulama olarak düşünülmüştür. Tüm bu avantajlarının yanında zaman, kağıt, toner, posta, personel, arşivleme ve depolama giderlerinde önemli tasarruflar sağlayabilmesi, fatura sayısı ve faturalama maliyetleri ile klasik fatura süreçlerinin oluşturduğu zorluklara karşı bir çözüm olabileceği konusunu gündeme getirmiştir (Özdemirci, 2011: 27).

Haziran 2011 tarihi itibarıyla 2.882, Aralık-2011 tarihi itibarıyla 3.024 kullanıcı uygulamadan yararlanabilir hale gelmiştir. 2011 yılı sonu itibarıyla e-Fatura uygulamasını kullanmak amacıyla 377 mükellef gönüllü biçimde başvuru yapmış bulunmaktadır. Elektronik Mali Mühür Sertifikası üretirerek hesabını aktive eden mükellef sayısı 262 adettir. 26 firma ve 1 kamu kurumu entegrasyon gereksinimlerini karşılayarak Uygulamayı entegrasyon yöntemiyle kullanmaya başlamıştır. 18 firma ve 2 kamu kuruluşu entegrasyon çalışmalarına devam etmektedir (GİB 2011 FR, 2012: 63).

2008 yılından itibaren 5 telekomünikasyon şirketi ve bir doğalgaz dağıtım şirketi ile başlatılan uygulama ile 2008 yılında 378.235.274, 2009 yılında 442.412.302 adet fatura EFKS kapsamında üretilmiştir. EFKS kapsamında düzenlenen faturaların toplam fatura adedine oranı 2008 yılı için %21, 2009 yılı için %24 olarak gerçekleşmiştir (Özdemirci, 2011: 27). 2010 yılında ise EFKS izni verilen mükellefler tarafından düzenlenip, ikinci nüshaları dijital ortamda arşivlenen fatura adedi 1.283.046.078 olmuştur (GİB 2010 FR, 2011: 11). 2011 yılı sonu itibarıyla EFKS izni verilen mükellefler tarafından düzenlenen 1.796.946.785 adet faturanın ikinci nüshası dijital ortamda arşivlenmiştir (GİB 2011 FR, 2012: 63).

E-Defter

E-defter uygulamasının avantajlarını aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür (Doğan, 2012: 15-17): (i) Kağıt ortamında basım, tasdik ve saklama yükümlülüklerini ortadan kaldırmak, (ii) Zaman, işgücü ve maliyet tasarrufu (baskı, kağıt ve toner/kartuş, arşivleme vb.) sağlamak, (iii) Standart raporların üretilmesine, standart elektronik denetim ve analiz araç ve uygulamalarının kullanımına imkan sağlamak, (iv) Uzaktan denetim yapabilmenin kapısını aralamak, (v) Uluslararası ortak denetime imkan sağlamak, (vi) Denetim elemanlarını karmaşık teknik işlemlerle uğraşmaktan ve dönüşüm için gereken teknik bilgi yükünden kurtarmak, (vii) İbraz yükümlülüğünün gerektirdiği çeşitli durumlarda belge hazırlama, personel tahsisi gibi ek maliyetleri önlemek.

E-defterin ibrazı sadece vergi denetimi işlemleri ile sınırlı değildir. Bunun yanında örneğin mahkemeler veya bazı durumlarda bankalarca da istenen bazı bilgilerin standart bir formatta hazırlanması ve bu bilgilerin ilgililerce daha çabuk analiz edilmesi de mümkündür. Bu yönüyle e-defter uygulamasının, sadece mükellefler için değil, bundan yararlanacak olan taraflar için de kolaylık ve maliyet avantajları getireceği görülmektedir (Doğan, 2012: 20).

E-defter uygulamasının bundan sonraki süreçte Türkiye'de klasik vergi denetim anlayışında önemli bir değişime ve yenilenmeye yol açacağı, yapılacak idari ve teknik bazı düzenlemeler sonrası denetim elamanlarının e-deftere uzaktan erişerek vergi incelemesi yapabilecekleri değerlendirmeleri yapılmaktadır. Projenin tam olarak uygulanması ve yaygınlaşmasıyla birlikte, (mükelleflerin denetim elamanlarına defterlerini getirmeksizin veya denetim elamanlarının mükelleflerin işyerlerine gitmeksizin) denetim elamanlarının ister mükellefin bilgi işlem sistemlerine bağlanmak suretiyle mükellefin bilgisayarında, isterse e-defteri kendi bilgisayarına indirmek suretiyle, farklı erişim imkanlarına sahip olabilmeleri, böylece denetim elamanlarının inceleme için gerekli bilgilere daha hızlı ulaşabilmeleri ve mükelleflerin de vergi incelemelerinde denetim elamanlarına sürekli bilgi hazırlamalarına gerek kalmaması gibi daha önceden uygulamada varolmayan yeni bir denetim anlayışını gündeme getirmektedir (Doğan, 2012: 43-44).

Vergi Toplama Maliyetleri

Devletin kamu gelirlerini toplarken, gelir idaresinin yapmış olduğu harcamalar sözkonusu kamu gelirlerini elde etme sürecinde bir tür maliyet kalemini oluşturur ki, buna vergi toplama maliyeti denilebilir. Toplam vergi gelirlerinin gelir idaresinin yapmış olduğu harcamalara oranlanması yoluyla bulunan vergi toplama maliyetlerinin seyri aşağıda verilmiştir.

Tablo 6: Genel Bütçe Vergi Gelirleri Tahsilatı İle Gelir İdaresi Başkanlığı Harcamalarının Karşılaştırılması

YILLAR	Vergi Gelirleri (Bin TL)	Vergi Gelirlerinin Bir Önceki Yıla Göre Artışı (Bin TL)	Artış Yüzdesi (%)	Gelir İdaresi Harcamaları (Bin TL)	Gelir İdaresi Harcamalarının Bir Önceki Yıla Göre Artış Tutarı (Bin TL)	Artış Yüzdesi (%)	100 TL Vergi Toplamak İçin Yapılan Harcama (TL)
2002	65.188.479	-	-	471.361	-	-	0,72
2003	89.893.112	24.704.633	37,9	666.651	195.290	41,4	0,74
2004	111.335.368	21.442.256	23,9	922.286	255.635	38,3	0,83
2005	131.948.778	20.613.410	18,5	1.042.775	120.489	13,1	0,79
2006	151.271.701	19.322.923	14,6	1.152.887	110.112	10,6	0,76
2007	171.098.466	19.826.765	13,1	1.274.631	121.744	10,6	0,74
2008	189.980.827	18.882.361	11,0	1.420.975	146.344	11,5	0,75
2009	196.313.308	6.332.481	3,3	1.607.396	186.421	13,1	0,82
2010	235.714.637	39.401.329	20,1	1.637.613	30.217	1,9	0,69
2011	284.446.206	48.731.569	20,7	1.935.999	298.386	18,2	0,68
ORTALAMA (2002-2011)							0,75

Kaynak: GİB 2010 Yılı FR, 2011, s.109.

Toplam vergi gelirlerinin Gelir İdaresinin yapmış olduğu harcamalara oranının 10 yıllık ortalaması 0,75 TL olarak gerçekleşmiştir. Bunun anlamı, bir yıllık dönemde devletin toplamış olduğu 100 TL'lik vergi gelirine karşı, gelir idaresinin yapmış olduğu harcama 75 Kuruştur. Diğer bir deyişle, yıllık her 100 TL'lik vergi gelirine karşılık 1 TL'nin 25 kuruş altında bir harcama yapıldığı görülmektedir. Vergi toplama maliyetlerinin ortalamaya göre yıllık seyirleri incelendiğinde ise dört yılın ortalamasının üzerinde (2004, 2005, 2006 ve 2009 yılları), beş yılın ortalamasının altında (2002, 2003, 2007, 2010, 2011 yılları), bir yılın ise tam olarak ortalama düzeyinde (2008 yılı) olduğu görülmektedir. Vergi toplama maliyetlerinin 2002 yılından 2011 yılına kadarki süreçte dalgalı bir seyir izlediği dikkati çekmektedir. Tablo açısından daha dikkat çekici bir husus vergi toplama maliyetlerinin 2009 yılında ortalama en uzak olacak şekilde yüksek [0,82 TL (2004 yılı hariç)], 2010 ve 2011 yıllarında ise ortalama en uzak olacak şekilde düşük (0,69 ve 0,68 TL) bir düzeyde gerçekleştiğidir.

27. TÜRKİYE MALİYE SEMPOZYUMU

TÜRKİYE'DE VERGİ SİSTEMİNİN YENİDEN YAPILANDIRILMASINDA MUHTEMEL FAYDA VE MALİYETLERİYLE VEDOP PROJESİ VE E-MALİYE UYGULAMALARI

2002-2010 döneminde vergi türleri itibariyle mükellef sayısı açısından GV mükellefi sayısında kira geliri elde edenlerde yaşanan % 135 artışın etkisiyle artış yaşanırken, KDV mükellefi sayısında ise basit usule tabi olanların KDV kapsamından çıkarılmasıyla önemli bir gerileme yaşanmıştır. İlerleyen dönemde kayıt dışılığın önlenmesi ve kurumsallaşmanın teşvik edilmesine bağlı olarak, vergi gelirlerinin artmasının, vergi toplama maliyetini daha da düşüreceği beklenebilir (Kızılot, 2011).

Genel olarak değerlendirdiğimizde Gelir İdaresinde 2010 yılında belirlenen 10 ve 2011 yılında belirlenen 8 performans hedefi ve bunlara ilişkin gerçekleşme düzeyleri VEDOP Projesi kapsamında e-maliye uygulamalarında gelinen nokta konusunda önemli ipuçları vermektedir (Tablo 7). 2011 Yılı performans hedeflerine ulaşıp ulaşılmadığını izlemek ve değerlendirmek üzere 37 performans göstergesi belirlenmiş olup, bunların hedef değerlerine ulaşma düzeyine bakıldığında; performans göstergelerinden %40'ını oluşturan 15 adeti hedef değerlerini aşmış, %27'sini oluşturan 10 adeti hedef değerlerine kısmen ulaşmış, % 3'ünü oluşturan 1 adeti hedef değerlerine hiç ulaşmamış ve %30'unu oluşturan 30 adeti de veri elde edilememesi nedeniyle ölçülememiştir (GİB 2011 FR: 38).

Tablo 7: Gelir İdaresi 2010 ve 2011 Yılı Performans Hedefleri

PERFORMANS HEDEFLERİ	2010	2011
1. Performans Hedefi "Vergiyi Gönüllü Uyumunu Artırmak" amacına ulaşmak için "Elektronik ortamda verilen hizmetlerin kapsamı ve erişilebilirliği ileri seviyede bilgi teknoloji sistemleri ve araçları kullanılarak arttırılacaktır"	(i) e-beyanname, (ii) www.gib.gov.tr internet sayfası, (iii) İVD Yönetimi, (iv) e-Defter Projesi, (v) e-VDO, (vi) Def-Gel Projesi, (vii) Özelge Otomasyon Sistemi (OOS), (viii) Takdir Komisyonu Otomasyonu (TAKKOM), (ix) VEDOS Projeleri gerçekleştirilmiştir. Belirlenen faaliyetler hedefin gerçekleştirilmesinde önemli katkı sağlamıştır. 2010 yılında bu hedefe önemli oranda ulaşılmıştır.	e-Beyanname, GİB internet sayfası, İnternet Vergi Dairesi Yönetimi, e-VDO, Def-Gel Projesi, Takdir Komisyonu Otomasyonu, e-Defter Projesi performans hedefinin gerçekleştirilmesi kapsamında yürütülen faaliyetlerdir. Belirlenen faaliyetler hedefin gerçekleştirilmesinde önemli katkı sağlamıştır. e-Defter projesinin uygulaması 2012 yılında kalmıştır.
2. Performans Hedefi Vergi ve diğer mali yükümlülüklerin zamanında yerine getirilmesini sağlamak amacıyla vergi tahakkuk ve tahsilat işlemlerinde etkinlik sağlanacaktır."	e-tahsilat, kredi kartı ile tahsilat, vezne tahsilatları, vergilendirme faaliyetleri, muhasebe kayıt raporlama, tebliğat hizmetleri gibi uygulamalar gerçekleştirilmiştir. Bu projeler tahakkuk ve tahsilatta etkinlik sağlamak adına hedefe önemli katkılar sağlamış ve hedefe kısmen ulaşılmıştır.	e-tahsilat, kredi kartı ile tahsilat, vezne tahsilatları, vergilendirme faaliyetleri, muhasebe kayıt raporlama gibi uygulamalar gerçekleştirilmiştir. Gösterge gerçekleştirmeleri değerlendirildiğinde hedefe ulaşılmıştır
3. Performans Hedefi Borç takip ve değerlendirme sisteminin etkinliği arttırılacaktır."	Borç sorgulama araştırma ve takip faaliyetleri, vergi borcu yoktur projesi yürütülmüştür. 2010 yılında mükellefin hesap bakiyesinin güncel olarak izleneceği Mükellef Cari Hesabı Projesine yönelik çalışmalar hız kazanmıştır. Vadesi geçmiş borçların bankalar aracılığıyla tahsil ile ilgili çalışmalar devam etmiş olup, hedefe kısmen ulaşılmıştır.	Borç sorgulama araştırma ve takip faaliyetleri, vergi borcu yoktur projesi, mükellef cari hesabı projesi, e-haciz projesi yürütülmüştür. Performans hedefini izlemek ve değerlendirmek üzere belirlenen "cari yıl öncesi dönemlere ait alacaklardan cari dönemde yapılan tahsilatın, bir önceki yıl sonu net tahsil edilebilir toplam alacak stokuna oranı" performans göstergesinin ölçümü yapılamamıştır. 2011 yılında performans hedefine kısmen ulaşılmıştır
4. Performans Hedefi "Kaliteli hizmet sunma bilinci içerisinde, mükelleflerin beklenti, öneri ve görüşleri dikkate alınarak mükellef odaklı hizmet anlayışı geliştirilecektir."	Bilgi görüş taleplerinin cevaplandırılması, VİMER, uluslararası vergi çalışmaları ve mükellef hizmetleri temel teknikleri eğitimi projesi gerçekleştirilmiş olup EFQM mükemmellik modeli projesine 2011 yılında başlanacaktır. Belirlenen faaliyetler hedefin gerçekleştirilmesinde önemli katkı sağlamış ancak 2010 yılında hedefe kısmen ulaşılmıştır.	Bilgi görüş taleplerinin cevaplandırılması, yeni özelge sistemi, VİMER, MÜHİM, uluslararası vergi çalışmaları gerçekleştirilmiş olup; gerçekleştirilen faaliyetler hedefe ulaşmada önemli katkı sağlamıştır. Hedefi ölçmek üzere belirlenen göstergeler hedefi ölçmede yetersiz kalmış olup; hedefe kısmen ulaşılmıştır.
5. Performans Hedefi Vergisel işlemler basitleştirilecek, vergi mevzuatının anlaşılır, açık ve uygulanabilir olması sağlanacaktır."	Dışsal faktörlerin etkisi altında yürütülen vergi mevzuatı çalışmaları kapsamında, kanun çalışmalarına bağlı olarak ikinci mevzuat çalışmaları yapılmış/yapılmaktadır. Dışsal faktörler nedeniyle idarenin görev ve yetkileriyle hedefe tamamen ulaşılması mümkün olamamıştır.	Vergi mevzuatı çalışmaları, rehber ve broşürlerin hazırlanması, mükelleflerce kullanılan dokümanların güncellenmesi ve standart hale getirilmesi faaliyetleri gerçekleştirilmiştir. İkinci mevzuat çalışmalarının kanun çalışmalarına bağlı olarak gerçekleştirilmesi, kanun çalışmalarının da diğer kamu kurumları ile ortak yürütülmesi hedeften sapmaya neden olmuştur.
6. Performans Hedefi "Toplumun tüm kesimlerinde vergi bilinci oluşturulacak ve vergi ödemenin sadece bir yükümlülük değil vatandaş olma ve sorgulama hakkı olduğu bilinci ile vergiyi gönüllü uyum arttırılacaktır."	Birçok eğitim, kampanya, etkinlik düzenlenerek yoğun ve dinamik bir çalışma ve VerGİBilir Projesi yürütülmüştür. Hedefin dinamik bir süreci gerektirmesi sebebiyle, istenilen düzeyde başarının zamanla elde edileceğinden bahsedilmiştir	Birçok eğitim, kampanya, etkinlik düzenlenerek yoğun ve dinamik çalışmalar ve VerGİBilir Projesi yürütülmüştür. Vergi bilincinin geliştirilmesi ve artırılması vergi gelirlerinin artırılması açısından çok önemlidir. Hedef kapsamında yürütülen VerGİBilir Projesi, Milli Eğitim Bakanlığı ile ortak yürütülmesi nedeniyle istenilen düzeyde gerçekleşme olmamış hedeften önemli oranda sapma olmuştur
7. Performans Hedefi "Kayıt dışı ekonomi ile mücadelede etkinlik sağlanacaktır."	Vergi denetimi, kayıt dışı ekonomiyle mücadele stratejisi eylem planı izleme, elektronik fatura kayıt sistemi (EFKS) projesi, vergi kayıp ve kaçığın sektörel analizi ve raporlanması, ekonomi ve vergi gelirlerini izleme ve analiz faaliyetleri yürütülmüş olup, 2010 yılı içinde hedefe önemli oranda ulaşılmıştır	Vergi denetimi, kayıtdışı ekonomiyle mücadele stratejisi eylem planı izleme, e-fatura projesi, vergi kayıp ve kaçığın sektörel analizi ve raporlanması, tüütün mamulleri ve alkolü içkilerde bandrollü ürün izleme sistemi projesi yürütülmüştür. 10.07.2011 tarihli ve 27990 Sayılı Resmî Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 646 Sayılı Vergi Denetim Kurulu Başkanlığının Kurulması Amacıyla Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Hükmünde Kararname ve Kararname ile 5345 Sayılı Gelir İdaresi Başkanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanunda yapılan değişiklikler kapsamında denetim elemanlarının Vergi Denetim Kuruluna devredilmiş olması hedef gerçekleşmesini önemli ölçüde etkilemiştir. Mevzuat değişikliği nedeniyle denetim sonuçlarına ilişkin göstergeler takip edilememiş ve ölçüm yapılamamıştır
8. Performans Hedefi "Denetim kapasitesi geliştirilecek, vergi inceleme ve denetim etkinliği arttırılacaktır."	vergi denetimi, vergi inceleme, veri ambarı (VERIA) yönetimi faaliyetleri ve Tütün Mamulleri ve Alkolü İçkilerde Bandrollü Ürün İzleme Sistemi gerçekleştirilmiştir. 2010 yılı için hedefe ulaşılmıştır	Vergi inceleme faaliyeti ile risk analizi faaliyeti kapsamında yürütülen bazı projeler 10.07.2011 tarihli ve 27990 Sayılı Resmî Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 646 sayılı Vergi Denetim Kurulu Başkanlığının Kurulması Amacıyla Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Hükmünde Kararname ve Kararname ile 5345 sayılı Gelir İdaresi Başkanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanunda yapılan değişiklikler kapsamında Vergi Denetim Kurulu tarafından yürütülmektedir. Denetim elemanlarının Vergi Denetim Kuruluna devredilmiş olması hedef gerçekleşmesini önemli ölçüde etkilemiştir. Mevzuat değişikliği nedeniyle denetim ve risk analizi uygulama sonuçları takip edilememiş ve ölçüm yapılamamıştır.
9. Performans Hedefi "İncelenecek mükelleflerin seçiminde risk analizine dayalı modeller geliştirilecektir."	Merkezi Risk Analizi ve Katmanlaştırma Projesi (MERAK), KDV İadesi Risk Analizi Projesi gibi çalışmalar yürütülmüştür. Uyum risklerinin tespit edilmesi, değerlendirilmesi ve tedbir alınmasında risk analizi modelleri hedefe ulaşmada önemli katkılar sağlamış olup 2010 yılı için hedefe ulaşılmıştır	
10. Performans Hedefi "Cebri tahsilat süreci hızlandırılarak etkinliği arttırılacaktır."	Trafik şube ve bürolarına elektronik ortamda haciz bildirisini gönderilebilmesi projesinin uygulanabilmesi için altyapı ve ikinci mevzuat çalışmaları devam etmiş, cebri tahsilatta önemli bir proje olan e-haciz uygulaması geliştirilmiştir. 2010 yılı içinde hedefe kısmen ulaşılmıştır.	

Kaynak: GİB 2010 Yılı Faaliyet Raporu, Ankara, 2011, s.75-76; GİB 2011 Yılı Faaliyet Raporu, Ankara, 2012, s.40-42.

Tablo 8: Gelir İdaresi 2011 Yılı Performans Göstergeleri Gerçekleşme Tablosu

Performans Göstergesi	2010 Gerçekleşme	2011 Hedeflenen Göstergeler Değeri	2011 Gerçekleşme	2012 Performans Hedefi	Açılarak Gerçekleşen	Kısmen Gerçekleşen	Gerçekleşmeyen	Ölçülemez
İnternet Vergi Dairesi kullanıcı sayısı	737.779	595.052	1.005.665	1.045.665				
Bankalar aracılığı ile ödemesine zorunluluk getirilen vergi türlerine ilişkin bankalarca yapılan toplam tahsilatın, bu vergi türlerinin süresinde yapılan toplam tahsilatına oranı	68,34	70	74,98	70	√			
Kredi Kartı ile tahsilatta sanal pos kullanıcı sayısı	2.664.560	2.300.000	5.149.623	6.100.000	√			
Vergi borcu yoktur yazısı alan mükelleflerden yapılan vadeli geçmiş borç tahsilatının toplam vadeli geçmiş borç tahsilatına oranı	% 5,48	% 4	% 43,71	% 4	√			
E-fatura uygulamasından yararlanan mükellef sayısı	114	3.020	3.024	5.020	√			
Bankalara e-haciz bildirisini gönderilen mükellef sayısının, hakkında haciz varakası düzenlenmiş olan toplam mükellef sayısına oranı	% 50,87	% 50	% 42,96	% 50		√		
E-defter uygulamasından yararlanan mükellef sayısı	0	10	0	160			√	
Riskli olarak tespit edilen mükelleflerden gönüllü uyum veya inceleme çalışmasına hazır hale getirilen mükellef sayısı		50.000	17.514			√		
Bandrollü ürünlere yönelik denetlenen mükellef sayısı		250.000	197.263			√		
KDV iadelerine yönelik denetlenen mükellef sayısı		3.000	2.901			√		
İncelenen mükellef sayısı		52.000	0					√
İnceleme sonucunda düzenlenen vergi inceleme rapor (VİR) sayısı		83.000	0					√
İnceleme sonucu bulunan vergi farkı		3.180.000.000	0					√
Dava konusu olan VİR yüzdesi		10	0					√
Dava konusu olup idare lehine sonuçlanan VİR yüzdesi		70	0					√
Vergi inceleme elemanı başına tamamlanan iş sayısı		40	0					√
Ortalama vergi inceleme gün sayısı		5	0					√
Veri madenciliği teknikleri kullanılarak riskli olarak tespit edilen mükellef sayısı		5.000	0					√
Sahte belge düzenleme yönünden yüksek riskli olduğu tespit edilen mükelleflerden fiilen incelemeye sevk edilen mükellef sayısı		1.700	0					√
Risk Analiz Merkezince sahte belge düzenleme yönünden analize tabi tutulan mükellef sayısı		3.750	0					√

Kaynak: GİB 2010 Yılı Faaliyet Raporu, Ankara, 2011, s.75-76; GİB 2011 Yılı Faaliyet Raporu, Ankara, 2012, s.39-40; GİB 2012 Yılı Performans Programı, Ankara, 2012.

4. SONUÇ

Günümüzde bilgi ve iletişim teknolojileri, sağladıkları verimlilik ve maliyet avantajı gibi nedenlerle özel sektörün yanı sıra kamu sektöründe de gittikçe daha yoğun bir şekilde kullanılmaya başlamış bulunmaktadır. Tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de 1990'lı yıllardan sonra gündeme gelen, 2000'li yıllardan sonra ise ivme kazanan e-devlet uygulamalarının dört temel amacı bulunmaktadır; (i) Kamu hizmetlerini daha hızlı, yaygın ve erişilebilir hale getirmek, (ii) Hizmet üretim ve yönetim sürecinde vatandaşların istek, katılım eğilimleri dikkate alan bir sürecin önünü açmak, (iii) Devlet kurumlarının daha etkin, ekonomik, rasyonel ve verimli işlemlerini sağlayarak, hizmet maliyetlerini düşürmek, hizmet kalitesini arttırmak, (iv) Vatandaşların kamu hizmetlerinden daha hızlı, daha kaliteli ve daha az maliyetle yararlanabilmelerini sağlamak. Bu amaçların yerine getirilmesi kuşkusuz, e-devlet uygulamalarının bir parçası olarak değerlendirilen e-maliye uygulamaları için de geçerli olmakta ve ortaya çıkması beklenen faydalar gerek devletin hizmet sunumunu ve vergi ile ilgili işlemleri ve gerekse de mükelleflerin hizmetten yararlanma ve vergi yükümlüklerini daha hızlı, etkin, verimli ve düşük maliyetle gerçekleştirebilmeleri üzerinde yoğunlaşmaktadır.

Türkiye'de e-maliye uygulamalarının gelişim sürecinin incelenmesinden de görüleceği üzere, e-devlet kapsamında gündeme gelmiş olan VEDOP Projesi bileşenlerinin bazılarının uygulamaya sokulduğu, bazılarının uygulama veya pilot proje seviyesinde olduğu, bazılarının ise tasarım düzeyinde uygulamayı beklediği söylenebilir. Zira bu süreç statik bir süreç olmayıp, günün gelişen koşullarına bağlı olarak sürekli yenilenen ve yenilenmesi de gerekli olan dinamik bir süreci ifade etmektedir. Dolayısıyla özellikle 2004 yıllarından sonra daha hızlı bir ivme kazanan sözkonusu proje ve uygulamaların tek tek veya genel neticelerinin alınmasının önümüzdeki dönemde daha net bir şekil alacağı söylenebilir.

Türkiye'de e-devlet uygulamaları ve bunun bir parçası olarak e-maliye uygulamalarının mümkünse bir pilot proje olarak başlatılması, belirli bir süreç içerisinde ve aşama aşama geliştirilmeye çalışılması ve nihayetinde uygulamaya sokulma süreci Proje bazında sürdürülmektedir. Kuşkusuz burada e-devlet uygulamalarının tümünde olduğu gibi e-maliye uygulamalarından da beklenen temel amaç, bu proje ve uygulamalardan maksimum verim ve faydanın alınabilmesidir. Ancak, normal proje maliyetlerinin yanı sıra, projelerin uygulanma sürecinde gerek Gelir İdaresi ve gerekse de mükellefler açısından özellikle işlevsellik anlamında ortaya çıkan birtakım eksiklik ve aksaklıkların daha önemli maliyet kayıplarına yol açabildiği dikkati çekmektedir. Bu maliyet unsurlarının bir yönü devletle ilgili normal ve alışagelmiş proje giderleri ve bununla ilgili ek maliyetlerden oluşmuştur. Maliyet boyutunun ikinci ve belki de daha önemli bir yönü ise sözkonusu projelerin devlet ve vergi mükellefleri üzerinde uygulama sürecinde doğurduğu sorunlar üzerinde yoğunlaşmaktadır. En nihayet e-devlet projesi elektronik saldırılara ve devletin gizli bilgilerine ulaşım sorununu da beraberinde getirmektedir ki, bu hususların tümü devlet ve mükellefler açısından ek maliyetler anlamına gelmektedir.

Bu bağlamda, Türkiye'nin mali alandaki göstergesinin gerçekleşmesinde VEDOP Projesine bağlı e-maliye uygulamalarının ve otomasyon sistemlerinin etkin kullanımının da payının olduğunun günümüz açısından net tespiti zor olmakla birlikte, olumlu katkısının olduğu yorumu yapılabilir. Diğer taraftan vergi dairesine ve mükelleflere kazandırdığı zaman maliyeti, kayıt dışılığın azalmasını vergi gelirlerindeki artışa yansımaya gibi faktörler olumlu gelişmeler olarak değerlendirilebilir. Bunun yanında mükelleflerin yeniden değişen yasalara ve otomasyon sistemine uyum sağlamak amacıyla mali müşavir, yeminli mali müşavir ve danışmanlarına eskisine göre daha fazla ihtiyaç duyması nedeniyle daha yüksek maliyetlere katlanmak durumunda kalınması ise mükellefler nezdinde bir maliyet artışı ifade etmektedir.

Gelir idaresi'nin 2010 ve 2011 yılları performans hedefleri ve bu hedeflerin gerçekleşme durumu değerlendirildiğinde, Türkiye'de VEDOP kapsamındaki e-maliye uygulamalarının halen tamamlanma ve geliştirilme yönündeki sürecini henüz tamamlamadığı görülmekte, bu durum e-devlet uygulamalarının dinamik bir süreç olduğu konusundaki tespiti doğrulamaktadır.

Günümüzde gelişmiş ülkeler açısından e-devlet uygulamalarının başarısı ve etkinliğinin ölçülmesinde üzerinde durulan en önemli konulardan birisi de, gelir ve maliye idarelerinde tam otomasyonun sağlanmasının yanı sıra diğer kamu kurum ve kuruluşları ile etkin bir veri paylaşımını esas alan birlikte çalışabilirlik düzeyini gerçekleştirilebilmenin en az diğer amaçlar kadar önemli bir konu olduğudur. Bu amaç, gelir ve maliye idaresinin yanı sıra kurumlar üstü düzeyde ele alınması gereken bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kurumlararası birlikte çalışabilirlik ve veri paylaşımı konularını Türkiye açısından değerlendirdiğimizde, özellikle, 2003/48 sayılı Başbakanlık Genelgesi ile hayata geçirilen "e-Dönüşüm Türkiye Projesi (eDTr Projesi) 2003-2004 KDEP", Ocak 2005 tarihinde yayımlanan "eDTr Projesi KDEP 4 Nolu Değerlendirme Raporu, yine 2005 yılında yayımlanan "eDTr 2005 EP", 2005/20 sayılı Başbakanlık Genelgesi ile hayata geçirilen "Birlikte Çalışabilirlik Esasları Rehberi", "Kamu Bilgi Sistemlerinde Birlikte Çalışabilirlik Esasları" başlıklı 2009/4 Nolu Başbakanlık Genelgesi doğrultusunda 28.02.2009 tarihinde yayımlanan "eDTr Birlikte Çalışabilirlik Esasları Rehberi" Türkiye'de birlikte çalışabilirlik esaslarının belirlenmesi ve uygulamaya geçirilmesi konusuna verilen önemi göstermektedir. Kuşkusuz Türkiye'de VEDOP Projesi kapsamında yer alan e-maliye projelerinin yanı sıra, mali alanda uygulamaya sokulan e-Bütçe, Saymanlık Otomasyon Sistemi (Say2000i); e-Bildirge; Gümrük İdaresinin Modernizasyonu Projesi (GİMOP), Bilgisayarlı Gümrük Etkinlikleri (BİLGE), Gümrük Veri Ambarı Sistemi (GÜVAS), Gümrük Kapıları Güvenlik Sistemleri (GÜMBİS); YerelBilgi ve YerelNet Projeleri bulunmaktadır. Mali alandaki bu projeler içerisinde VEDOP Projesi ile Say2000i, Gümrük Bilgi Sistemi (BİLGE), e-Bütçe Projelerinin birbiriyle doğrudan bilgi alışverişinde bulunabilecek bir duruma getirilmiş olmaları, diğer taraftan 2004 yılı ve sonrasında düzenlenen özel fatura bilgilerinin Gümrük Müsteşarlığı'ndan web servis aracılığıyla alınarak vergi dairesi sorgulamasına açılması çok önemli gelişmeler olmuştur.

Diğer taraftan bu kapsama sosyal güvenlik alanında uygulamada olan e-bildirge projesinin de dahil edilmesi ile birlikte gerek devletin ve gerekse vatandaşların fayda artışı ve maliyet azalışı yönünde kazançlarının daha da artacağı söylenebilir. Bu durum, ülkemizdeki kurumsal otomasyon uygulamalarından, birlikte çalışabilir ve birbiriyle etkileşimli kurumlararası bir genel otomasyon yapısına, diğer taraftan da sınırlı bilgi paylaşımından yetkili kurumlara açık geniş bir bilgi paylaşımına doğru önemli bir adım olacaktır.

Bilgi ve iletişim teknolojilerinde yaşanan hızlı gelişim ve dönüşümün iş hayatı, üretim, hizmet ve ticaret alanında meydana getirdiği değişiklikler, vergi sistemlerinin ve vergi mevzuatının da bu değişime ve gelişime ayak uydurmasını ve güncel durumu yakalamasını gerektirmektedir. Gelişen koşullar içinde gerek vergi ve gerekse de mali alanda, kamu hizmetlerinin asgari maliyet azami fayda sağlayabilmesi açısından buna uygun entegre bir sistem kurabilmesi önem arz etmektedir. Vergi sisteminin mükellef ile idare ve üçüncü kişiler arasındaki işleyişinde yürütülen işlemlerde bilişim teknolojileri yoluyla azami faydanın sağlanabilmesi için, öncelikle, gerekli teknik altyapı kurulmalı, bu alt yapının oluşturulmasında, teknoloji ile sisteme işlerlik sağlayan mevzuat hükümlerinin uyumu sağlanmalı ve son olarak hem alt yapı hem de mevzuat açısından çalışacak olan nitelikli insan kaynağının sağlanması gerekmektedir.

Ancak e-devlet yaklaşımını, sadece kamu kuruluşlarında bilgisayar ve network tabanlı altyapılara geçiş olarak düşünmek yanıltıcı olabilir. E-devlet aynı zamanda devletin işleyişinde ve bürokraside köklü anlayış ve uygulama değişikliğini ifade etmektedir. Bu bağlamda, gelir idaresinde hem idare hem de mükelleflere uygulama açısından önemli fayda artışı ve maliyet tasarruflarının gerçekleştirilmesi beklenirken, diğer taraftan uygulamaya sokulan her projenin uygulama sürecinde, sistemin oturtulması ve işlerlik kazandırılması açılarından bazı sıkıntıların yaşanmasının muhtemel olduğu dinamik bir sürecin her zaman göz önünde bulundurulması gerekir.

E-maliye uygulamaları dolayısıyla vergi kayıp ve kaçaklarıyla etkin mücadele sağlanabilmesi durumunda, vergi gelirlerinde meydana gelen artış dolayısıyla, vergi yükünün daha adil dağılımı ve vergi yükünün azaltılmasına yönelik değişiklikler yapılabilmesi de sözkonusu olabilecektir.

Diğer taraftan İVD üzerinden şu anda sadece motorlu taşıtlar ve 6111 sayılı Kanun çerçevesindeki borçlar için uygulanan kredi kartı ile ödeme uygulaması kapsamına tüm vergilerin alınması, hatta kredi kartı yoluyla taksitlendirme tercihinin getirilmesi de vergi gayretinin artırılması yönünde olumlu bir adım olabilecektir.

VEDOP Projesi kapsamında yürütülen e-maliye uygulamalarının yukarıda ifade edilmeye çalışılan amaç ve hedeflerinin yanı sıra, en önemli hedeflerinden birisinin bir taraftan vergi gelirlerinde artış sağlarken diğer taraftan vergi toplama maliyetlerinin düşürülmesi olduğunun bilinmesi gerekmektedir. Etkin bir bütçe yönetiminin sadece vergi toplama değil, aynı zamanda iyi bir harcama politikasından geçtiği düşünüldüğünde, bu bağlamda, e-maliye projelerinin gerek kendi içerisinde gerekse de mali alandaki diğer projelerle eş güdümlü içerisinde birlikte çalışabilirlik esasları dahilinde yürütülebilmesi, bu hedefi gerçekleştirebilmenin önemli şartlarından birisini oluşturmaktadır.

Kaynakça

- Alptürk Ercan; "Elektronik Vergi Sistemi ve E-Dönüşüm Türkiye Projesi", <https://www.xing.com/net/mdevlet/mobil-devlet-edevletin-kac%C4%B1n%C4%B1maz-bir-gelecegi-midir-332118/elektronik-vergi-sistemi-ve-e-donusum-turkiye-projesi-21936366/21936366/>, Erişim Tarihi:10.09.2011.
- Atuğ, Mehmet (2008). E-Devlet Kapsamında VEDOP Uygulamaları ve Karşılaşılan Sorunlar, www.edevletkonferansi.org/sunum/mehmet_atug.ppt, Erişim Tarihi: 30.06.2011.
- Ay Hakkı M; (2006), "Türkiye'de Kayıtdışı Ekonomiye Önlemede Bilgi Ekonomisinin Etkinliği ve Gelir İdaresinin Rolü", Selçuk Üniversitesi Karaman İ.İ.B.F Dergisi, Yıl:9, Sayı:11, Aralık, ss:57-82.
- Ay, Hakan, Alpaslan Mustafa, Kaya Eda, "Vergi Tahsilatında Yeni Bir Enstrüman: E-Vergi Haczi", Vergi Dünyası Dergisi, Sayı: 358, Haziran, ss. 152-161.
- Aydın Emin S.; (2008), "M-Devlette Yeni Arayışlar", http://www.mdevlet.org/wp-content/uploads/2009/02/mdevlette_yeni_arayislar_telecomtr_ekim2008_esa.pdf, Erişim Tarihi: 24.11.2011.
- Bakmaz Zübeyir; (2007), "E-Beyanname Uygulamasına İlişkin Olarak Vergi Mevzuatımızda Yapılan Düzenlemeler", Vergi Dünyası Dergisi, Sayı: 309.
- Baştuğ Gezer, Ayşe, (2011), "Elektronik Tebliğ", Vergi Sorunları Dergisi, Sayı: 270, Mart.
- Bulut Serdar, (2011), "Tebliğ ve Elektronik Ortamda Tebliğ (E-Tebliğ)", Vergi Sorunları Dergisi, Sayı:271, Nisan.
- Bulut, Mustafa; Çalışkan Mefkûre Seda; (2009), "Yönetimsel Yükler Bağlamında Gelir İdaresinde Otomasyon ve Elektronik Uygulamalar", Vergi Dünyası Dergisi, Sayı: 336, Ağustos, ss.12-25.
- Çelik, Celal; (2009), "Ba ve Bs Formlarının Düzenlenmesi ve Bu Formların Maliye Bakanlığı Tarafından Kullanımı", Vergi Dünyası Dergisi, Sayı: 331, Mart, ss.1-7.
- Çetin Güneş; "Bilişim Teknolojilerindeki Gelişmelerin Vergilemede Kayıt Düzeni ve Denetim Uygulamalarına Etkisi", Ekonomi Bilimleri Dergisi, Cilt:2, Sayı:1, 2010, ss:79-86.
- Doğan, Uğur, (2012), "100 Soruda E-Defter", Vergi Sorunları Dergisi, Sayı: 280, Ocak, ss.1-71.
- DPT Müsteşarlığı, Bilgi Toplumu Dairesi, (2005), "e-Dönüşüm Türkiye Projesi 2003-2004 KDEP Uygulama sonuçları ve 2005 Eylem Planı", Mart, Ankara.
- DPT Müsteşarlığı, (2006), "Bilgi Toplumu Stratejisi Eylem Planı (2006-2010)", Temmuz, Ankara.
- DPT Müsteşarlığı, Bilgi Toplumu Dairesi, (2009), "e-Dönüşüm Türkiye Projesi Birlikte Çalışabilirlik Esasları Rehberi, Sürüm 2.0", 28 Şubat, Ankara.
- DPT Müsteşarlığı, Bilgi Toplumu Dairesi, (2010), Bilgi Toplumu Stratejisi 2006-2010 Eylem Planı Değerlendirme Raporu, Rapor No: 5, Mart, Ankara.
- Erdem, Tahir, (2004), "E-Devlet, E-Dönüşüm, E-Beyan", Vergi Sorunları Dergisi, Sayı: 194, Kasım, ss. 95-122.
- Erdem, Tahir, (2006), "Beyannamelerin Elektronik Ortamda Gönderilmesi Uygulamasında Yeni Hadler", Vergi Sorunları Dergisi, Sayı: 211, Nisan, ss.84-94.
- Gerçek, Adnan, (2010), "Gelir İdaresi Başkanlığı'nda E-Devlet Uygulamaları", Bursa Bilanço Dergisi, Sayı:122, Ocak, ss.77-83.
- İnce, Neslihan; (2009), "Elektronik Vergi Denetimine Doğru", Mali Çözüm, Sayı:94, 2009, ss.243-255.
- Karadeniz, Salim, (2012), "Elektronik Defter ve Fatura Uygulaması", Vergi Dünyası Dergisi, Sayı: 366, Şubat, 2012.
- Keskin, Serkan K, (2008), "E-Beyanname", Vergi Raporu Dergisi, Yıl:16, Sayı:105, Haziran 2008, ss.107-131.
- Kızılot Şükürü, (2011); <http://www.hurriyet.com.tr/yazarlar/17822007.asp?yazarid=82&gid=61>, Erişim Tarihi: 03.01.2012.
- Kocabeyoğlu, Aydın, (2010), "E-Haciz ve Karşılaşılan Sorunlar", Yaklaşım, Yıl:18, Sayı: 209, Mayıs, ss.64-68.
- Koçak, Bülent, (2008), "Elektronik Beyannameye Pişmanlık Tercihi", Vergi Sorunları Dergisi, Sayı:239, Ağustos.
- Maliye Bakanlığı GİB; 2006 Yılı Faaliyet Raporu, Ankara, 2007.
- Maliye Bakanlığı GİB; 2008 Yılı Faaliyet Raporu, Ankara, 2009.
- Maliye Bakanlığı GİB; 2009 Yılı Faaliyet Raporu, Ankara, 2010.
- Maliye Bakanlığı GİB; 2010 Yılı Faaliyet Raporu, Ankara, 2011.
- Maliye Bakanlığı GİB; 2011 Yılı Faaliyet Raporu, Ankara, 2012.
- Maliye Bakanlığı GİB; 2011 Yılı Kurumsal Mali Durum ve Beklentiler Raporu, Ankara, 2011.
- Maliye Bakanlığı GİB; 2012 Yılı Performans Programı, Yayın No: 140, Ankara, 2012.
- Öz, N. Semih, (2004), "E-Devlet Uygulamaları Çerçevesinde İnternette Beyanname Alımı", Vergi Sorunları Dergisi, Sayı: 194, Kasım, ss. 7-22.
- Öz, N. Semih, (2008), "Elektronik Beyan Uygulaması", Vergi Sorunları Dergisi, Sayı: 235, Nisan.
- Özdemirci, Fahrettin, (2011), "Elektronik Fatura (E-Fatura) Uygulaması", Vergi Dünyası Dergisi, Sayı:353, Ocak, 2011.
- Özgen, Ferhat B, (2008), "Kamu Hizmet Arzında Verimlilik Açısından E-Vergilendirme Uygulamaları (Türkiye'de E-Beyanname Sistemi Üzerine Bir İnceleme)", Bilgi, Ekonomi ve Yönetim, Cilt:II, Editör: İbrahim Güran Yumuşak, Mart, ss.1363-1377.
- Serim, Nilgün, (2006), "E-Devlet Dönüşümünün Türk Gelir İdaresi'ne Etkilerinin Değerlendirilmesi", E-Yaklaşım, Sayı: 33, Nisan, <http://www.yaklasim.com/mevzuat/dergi/makaleler/2006047966.htm#123>, Erişim Tarihi: 18.06.2011.
- Uğur Atilla A, İbrahim Çütçü, (2009), "e-Devlet. ve Tasarruf Etkisi Kapsamında VEDOP Projesi", Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi, Cilt:1, Sayı:2, ss.1-20.
- Uludağ Barış, (2008), "Elektronik Beyanname Dönemi Sonrasında Pişmanlıkla Beyan Uygulaması", Vergi Sorunları Dergisi, Sayı:242, Kasım.
- Yaranlı İbrahim O; (2002), "E-Devlete Doğru Ödüllü Bir Proje: VEDOP İnternet Vergi Dairesi", VIII. "Türkiye'de İnternet" Konferansı, inet-tr.org.tr/inetconf8/bildiri/138.doc, 19-21 Aralık 2002, Erişim Tarihi:20.09.2011.
- Yavaş, Altuğ A; (2005), "Vergi Dairesi Otomasyon Projesi'nin (VEDOP.) Bilgi Güvenliği Yönetim Sistemi", 1. Ağ ve Bilgi Güvenliği Ulusal Sempozyumu Bildirileri 09.06.2005-11.06.2005, http://www.emo.org.tr/ekler/e5186bca8f75fca_ek.pdf, Erişim Tarihi: 01.10.2010.
- Yıldırım, Mehmet; (2006), "Defter, Kayıt ve Belgelerin Elektronik Ortamda Tutulması ve Düzenlenmesi", Vergi Dünyası Dergisi, Sayı: 301, Eylül, ss.1-8.